

OFERĂ-I BUCURII CORPULUI TĂU, MACARENA

Am întrebat o amică aflată de 20 de ani în Spania cum s-ar traduce în română versurile cu care începe piesa care a provocat cele mai intense dezbateri de care-mi amintesc: Erika Isac – *Macarena*.

PĂGINA 4

IULIA GHERASIM – CE VĂD PĂSĂRILE

„Suplimentul de cultură” vă oferă în avanpremieră un fragment din acest volum de povestiri, în curs de apariție la Editura Polirom.

PĂGINA 12

LENIN ESTE PROTEJAT LA IAȘI DE GARDURI

Se spune că istoria e ciclică, deși niciodată nu se repetă chiar la fel. E și normal, între timp mai apare câte un Chat GPT sau chiar i se dă viață robotului Ion la Palatul Victoria.

PĂGINA 6

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA // APARE LUNEA // WWW. SUPLEMENTULDECULTURA.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

ANUL XX ▶ NR. 840 ▶ 26 FEBRUARIE – 3 MARTIE 2024 ▶ REALIZAT DE EDITURA POLIROM ȘI ZIARUL DE IAȘI

INTERVIU CU SCRIITORUL GABRIEL MACSIM

„DE MULTE ORI
AM SIMȚIT CĂ
MATEMATICA
NU-MI ESTE
SUFICIENTĂ
PENTRU
A ANALIZA
LUMEA”

PĂGINILE 8-9

Hâdele hidre

Unul dintre episoadele mele preferate din serialul *M*A*S*H* (*hélas, les souvenirs*) este cel în care micul Radar O'Reilly încearcă să pară mai mult decât este, evident pentru o fată, astfel încât, lipsit de alte idei, când ea spunea ceva ce îl depășea, îi răspundea emfatic: „Aaah, Bach!”. Așa percep și

mulți dintre noi arta: stabilită în canoane sfinte, niște moaște care trebuie adorate, eventual fără să înțelegem ce se vrea a spune. E îndeajuns că s-a dispus că arta e legată de frumos și că lumea acceptă că frumosul se oprește undeva la, nu știu, impresionism poate? „Aaah, Bach!”

RADU CUCUTEANU

Ei bine, nu e chiar așa, fetișismele de acest fel dăunează grav sănătății unei societăți. Și cu toate acestea, aici dovedim că suntem în România. Trebuie înțeles un lucru simplu, până la urmă: arta nu e o vacă sfântă căreia să ne închinăm și să refuzăm să ne apropiem de ea. Dimpotrivă, contactul cu ea este mai mult decât necesar pentru a înțelege, pentru a fi mai deschiși, pentru a ne schimba.

CONTACTUL CU ARTA

Dar ce fel de contact, aceasta e întrebarea? Nu fizic, ar fi răspunsul de bun simț. Însă nu trebuie să uităm că, din păcate, bunul simț se manifestă în imediata proximitate a noastră uneori cu aceeași osârdie cu care asistăm la manifestarea directă și fizică Sfântului Duh.

Bineînțeles, ce este arta este o altă problemă. E o zonă în care murdăria se împletește cu pretențiile de spiritualitate, unde talentul se ciocnește de marketingul agresiv, iar kitschul se vinde la prețuri exorbitante. Impostorii se plimbă nestingheriți printre geniile autentice, iar criticii de artă jon-

glează cu termeni pompoși pentru a justifica absurditatea unor creații îndoielnice.

Dar nici o clipă nu trebuie să uităm că arta a servit ca mijloc de expresie, comunicare și reflecție asupra lumii și asupra noastră. Și asta începând de la picturile rupestre, ca să o parafrazez pe Paula Fredriksen, pe când oamenii nu erau oameni, și până în contemporaneitatea imediată. Artă a apărut ca o necesitate umană din epoca de piatră. Și atunci a început lungă poveste de dragoste dintre om și artă, un contact continuu ce ține până astăzi.

ARTĂ FULL-CONTACT

Luna aceasta are loc la Iași un eveniment care promite că poate fi de bun augur: Luna Sculpturilor Române (19 februarie – 19 martie). Ar fi sute de sculpturi, realizate de peste o sută de autori, cu invitați din 15 orașe. Dincolo de cele expuse stradal, numărul mare din declarație include și lucrările ce se află în 24 de expoziții personale și colective.

Conform declarațiilor oficiale, „evenimentul, conectat la Ziua Națională Constantin Brâncuși, se numește Luna Sculpturilor Ro-

mâni și se adresează atât iubitorilor de artă, cât și celor care apreciază ca orașul Iași să confirme titlul de Capitală a culturii”. Deocamdată nici această a doua ediție nu reușește însă. Și aceasta din mai multe motive.

Cel mai important poate părea cel al artei full-contact, eveniment mediatic cu câteva persoane care s-au oripilat la vederea vedeniei create de Costin Ioniță, *Hidra*, și care, dincolo de un noian de cruci, au și hotărât că este vorba despre Satana, totul culminând cu o doamnă de vârstă ce ar trebui să fie respectabilă care atacă la propriu statuia. Bine, că o fi o înscenare (așa cum se prea poate și cum cam pare), că nu, e o altă problemă – și aici recomand articolul lui George Onofrei din prezentul număr.

Problemele sunt însă multiple. Dacă trecem peste scenariul (foarte probabil) unei înscenări a incidentului cu pricina – deși există și posibilitatea ca din întâmplare, desigur, să se fi aflat acolo echipa de filmare, căci le-a pus Dumnezeu mâna în cap să le ofere o asemenea pleacă –, vorbim și de alte lucruri. Măcar la această ediție s-a îndurat primăria ieșeană de a pus plăcuțe cu numele autorului și al lucrării. Aproape la toate. E un progres față de anul

trecut, când situația stătea invers.

AR FI FRUMOS

Ar fi frumos dacă primăria s-ar gândi să pună și niște context, o explicațiune, dom'le, pentru cetățean, să se poată înțelege ce și cum s-a vrut a spune. Astfel, s-ar putea face corelații cu poziționarea lucrării, locul care a fost ales pentru ea și tot așa. De altfel, așa se face adesea prin lumea asta, când nu este vorba de monumente de for public. De altfel, și busturile plantate mai nou prin oraș au o serie de informații, cum e cazul, spre exemplu, celui reprezentându-l pe Ion C. Brătianu (cu infamanta excepție a bustului lui Octavian Goga, plasat în Copou).

Ar fi frumos dacă pe partea de comunicare publicul ar fi informat despre ce se întâmplă de către oficiali, din nou de către primăria bahluiiană, alături de Ateneul Tătărași, alături de Uniunea Artiștilor Plastici, dincolo de canalele media private. Pentru mulți dintre ieșeni, apariția sculpturilor a fost o surpriză și, într-un oraș ca al nostru, unde schimbarea este molcomă (mai puțin când vorbim de apariția blocurilor ca ciupercile după ploaie), a și provocat perplexitate.

„Ce e asta?” „Când a apărut dihania asta aici?” Sunt reacții pe care le-am auzit nu doar din partea categoriilor de populație care sunt mai retrase, ci și de la persoane care tranzitează cotidian centrul.

Ar fi frumos dacă li s-ar oferi ieșenilor mai mult de atât, o hartă a sculpturilor ce valorează laolaltă mai bine de un milion de euro. Ceea ce îmi amintește de harta frumoasă făcută de arhitectul Tiberiu Teodor-Stanciu a Iașului clasic, de altfel – o dovadă că se poate.

Ar fi frumos, încă o dată, dacă s-ar prezenta public conceptul curatorial – asta, desigur, dacă există unul. Dacă nu există, nu-i așa că ar fi frumos să apară o viziune asupra întregului demers? Întrebare retorică, desigur.

BANALITĂȚI DESPRE IMPORTANȚA ARTEI

În general, se consideră că arta contează pe mai multe niveluri: individual, social, cultural, economic și interior. Pe rând.

La nivelul individului, ea oferă un spațiu pentru a exprima creativitatea și a te lega de ceilalți la mai profund.

La nivel social, reflectă valorile și preocupările societății în care te afli. Poate fi un instrument

de schimbare socială, subliniind nedreptățile și promovând toleranța și înțelegerea, punând degetul pe rănile lumii.

La nivel cultural, arta este un instrument care contribuie la definirea identității culturale a unei națiuni sau regiuni. O cultură care nu se schimbă este una arheologică. Ba chiar și acolo putem observa schimbări în timp, pe măsură ce se acumulează cunoaștere. Astfel, și perspectiva ni se schimbă, cum ni se schimbă și valorile.

Cât despre nivelul economic, este tot mai evident cât de importantă este ceea ce azi se numește industrie creativă la nivel de economie globală, cum poate genera (și generează) mari venituri.

Ei, aici apare nivelul interior: în sine, interiorizarea artei poate fi o problemă pentru mulți. Cum arătam cu exemplul de mai sus, al *Hidrei*, aici adesea ne lovim de un „Nu”, de refuz, de acuzație, de mânie chiar în spirit proletar. Dacă nu te blochezi în propriul univers, dacă nu îți închizi sufletul și mințile, arta contemporană te poate duce în zone ale tale pe care poate nici nu le bănuiai. Și să nu uităm că, la vremea sa, fiecare bucățică de artă a fost contemporană.

O OGLINDĂ CA O LENTILĂ

Iar arta contemporană românească tocmai asta face. Mai mult, duce România în lume. Nici nu mai amintesc de nume precum Geta Brăescu, Mircea Cantor sau Dan Perjovschi dintr-o pleiadă de artiști recunoscuți pe plan internațional.

Arta românească, asemenea oricărei alteia, este o colecție eclectică de experimente, care pot părea unora kitsch sau bizare. Unii o numesc diversitate, alții o numesc haos. Oricum ar fi, arta contemporană românească e o oglindă a societății noastre confuze, o societate care își tot redefiniște identitatea. Ceea ce arată o societate vie. Or numai morții și muribunzii

refuză viața. De la satire politice la opere care abordează probleme sociale sensibile, arta poate influența opinia publică și poate contribui la dezvoltarea societății.

În fine, dintr-un anumit punct de vedere nici nu contează dacă incidentul pomenit a fost înscenat sau nu. Pentru că în spatele reacțiilor, fie ele și incitate, stă o mentalitate. Una care mie mi-a adus aminte de clipa în care regimul comunist, în încercarea de a șterge cultura națională anterioară, a vrut să dărâme Coloana Infinitului (Coloana Recunoștinței Fără Sfârșit) a lui Brâncuși pentru a fi dată la topit. Chiar, dacă trăia în epocă și vedea cum la Târgu Jiu Brâncuși ridică așa ceva, care ar fi fost reacția doamnei care s-a produs față de sculptura aflată acum la Iași?

Din păcate, gestul vandal nu este singular în ultima vreme – mă refer strict în spațiul mioritic. În 2020, o sculptură a lui Ion Barbu a fost vandalizată în Parcul Cișmigiu din București. Pentru că de ce nu. Iar cu doi ani mai înainte, pictura *Ciobănașul* de Nicolae Grigorescu a fost vandalizată la Muzeul Național de Artă al României.

IAȘI CA ORAȘ-GALERIE DEȘCHISĂ

Deci unde rezidă problema? La artist, la creație, la instituții, la receptare? Biata *Hidră* nu are nici o vină. Sunt sigur că dacă doamna cu pricina s-ar fi plimbat pe Lăpușneanu ar fi mângâiat pisica de bronz de la Muzeul Unirii. Dar dacă și-ar fi ridicat ochii către balconul de vizavi și ar fi văzut pe marginea lui o pisică albastră cu aripi, ar fi stuchit „Ptiu, dracul!”. Fără să știe că amândouă sunt făcute de același artist, Felix Aftene. Fără să știe că și pisica de bronz a avut aripi, până când cineva i le-a tăiat pe timp de noapte.

Artistul Costin Ioniță și-a făcut foarte bine treaba, o metaforă politică de o satiră necruțătoare. Nu ai cum să nu admiri ce a

realizat. Și o satiră care nu doar că „rezistă timpului”, cum prea des se spune, ci care se dovedește mai actuală ca niciodată, atât la nivel local, cât și la nivel național, unde Marea Hidră pare să nu știe dacă să își contopească sau capetele.

Însă nu se poate spune același lucru despre instituțiile organizatoare, care au considerat că dacă iei niște lucrări și le trântești ici și colo înseamnă că au reușit organizarea unui eveniment important – care poate și trebuie să fie important. Ideea de Iași ca oraș-galerie deschisă este foarte bună, foarte frumoasă. Păcat de punerea în aplicare.

NU ÎNSEAMNĂ CĂ TREBUIE SĂ BLESTEM

Legat de receptare din partea publicului, aici este un subiect în sine. Ca să pornim de la vechiul adagiu, frumusețea se află în ochiul privitorului. Am tot spus că nici eu nu achiesez cu toate lucrările pe care am reușit să le văd – și asta pentru că, în lipsa unui context, unele nu îmi spun nimic, altele mi se par nereușite. Și e normal ca fiecare dintre noi să funcționeze în acest fel.

Dar dacă nu îmi place ceva nu înseamnă că trebuie să blestem, să distrug. Nu înseamnă ură. Înseamnă posibilitatea de a critica, da. Dar nu violență. Dacă nu îmi plac lălelele, asta nu înseamnă că

mă reped în piața de flori să le calc pe toate în picioare, eventual să și împart niște palme – cam cum a făcut o altă doamnă, care declara că a venit special să vadă dacă există și să își facă cruce. Nicide-

cum. Înseamnă că îmi văd mai departe de drumul meu. Frumusețea mea este a mea.

Arta a apărut din epoca de piatră. Unii insistă să rămână acolo. **SDC**

Jurnalul mizantropului nomad (52)

ANDREI CRĂCIUN

CULEGĂTORUL DE HARFE

Continuăm Jurnalul.

Sâmbătă, 17 februarie

O notă de acum trei ani: „Cel puțin la noi, la români, apocalipsa trebuie să vină dintr-o singură lovitură sau să nu mai vină deloc, fiindcă se face de răs și oricum ne descurcăm și fără ea, dintr-un exces de teslă și un minus în rest. Un asteroid, ceva, să ne spulbere civilizația (mă rog) deodată, altfel se fac liste, frumos, se organizează românește cetățenii, se tranșează în esențiali (ăsta al cui e?) și neesențiali (cine-l ține pe ăsta în brațe?) și știm cu toții cum se termină filmul: supraviețuiesc

bugetarii. Dacă e necazul mai învârtoșat, supraviețuiesc doar bugetarii speciali. Ei sunt făcuți cu aurul zeilor, ca în Republica din Platon. Restul – mai alamă, așa, ca sculpturile (mă rog) lui Bolborea”.

Încă o notă de acum trei ani: „Urgența la români nu e când suni la 112 că-ți moare copilul sau că vrea să te călărească sau să te tranșeze animalul din Caracal, nici când arzi în casă și parcă ai sări pe geam. Astea sunt mofturi. Urgența e numai în asigurarea privilegiului etern al castei intangibililor, vacile noastre sfinte din partidul și securitatea statului nostru. Asta e singura urgență. Restul e vermină”.

Și încă una tot de acum trei ani: „Și dumneavoastră acum ce voiăți? Să iasă statuia lui Nenea fără scandal? Să nu se facă, în marginea ei, o românească? Ce, eș' copil? Eu dimpotrivă susțin că exact așa trebuia pentru ca să se întâmple, la o adică:

zici bronz și dai alama pe față, două la școala de fete”.

Vineri, 16 februarie

Propun ca după comasarea Ciucă-Ciolacu entitatea nou apărută să poarte numele Cicciolina de la Vlahii.

Nu-mi dau seama dacă liderul politic de la vlahii de mâine va fi mai mult Turcan sau mai mult Gorghiu.

S-au comasat în natală, vorba aia, hoția și prostia, liberalii bugetofagi și socialiștii de cumetrie, securistocrația și postcomunismul de bișniță, nu se comasează ele niște amărâte de alegeri?

Printre atâtea minunate caracteristici ale sapienșilor (mă rog) se numără, moț, și aceea că păduchii fără nici un merit vor întotdeauna, dar întotdeauna, să iasă în față.

Profeție: când o să moară și Iliescu nu vor mai trăi oameni care să știe cine a fost Iliescu.

Ar fi frumos ca Frontul Salvării Naționale PSD-PNL să propună pentru alegerile prezidențiale de la Vlahii un tânăr, un politician de perspectivă, nemuritorul Ion Iliescu. Oricum e peste Ciucă și Ciolacu comasați.

Joi, 15 februarie

E frumos că vlahii deși au mai văzut de atâtea ori acest film în care pesede și penele se ceartă înainte de alegeri pentru a se împăca după tot pe ăștia îi vor vota, fiindcă: a) atât îi duce capul, în contextul retardului istoric sever și b) de votat votează regulat cei care, într-o formă sau alta, atârnă cumva la dregătorii de pe partea politică, direct.

La mulți ani de ziua îndrăgostiților pentru ospătari.

O notă de acum nouă ani: „Am ajuns, din păcate, din nou într-un loc unde există un televizor permanent deschis și am făcut, vrând-nevrând, un tur de orizont al

posturilor românești. Concluzia e aceasta: se adresează în proporție de peste nouăzeci la sută idiotilor. E empirică, desigur, analiza mea, dar cred că e exactă și că de fapt așa și sunt consumatorii unor astfel de produse «jurnalistice»”.

Miercuri, 14 februarie

Propun să nu se mai certe tov. gen. dr. Nicu Ăăă. Ciucă și Marcel de la Buzău cine să călărească vlahii. Democrația românească originală este matură, consolidată. Este timpul ca vlahii să aibă oficial doi președinți, după Iohannis cu soția. Să se ocupe tov. gen. dr. Nicu Ăăă. Ciucă de treaba mică, treaba dinăuntru. Să stea pe țară, cum spun vlahii, să pună saramură și să zică ăăă. Iar Marcel de la Buzău să se ocupe de treaba mare, să umble pe lume, chit că nu bungește picătură de limbă străină, să umble prin comitete și comisii și să bage spaima în dușmanii țării noastre că dacă ne mai sunt potrivnici rămân fără portofele, portofele. **SDC**

Oferă-i bucurii corpului tău, Macarena

Am întreat o amică aflată de 20 de ani în Spania cum s-ar traduce în română versurile cu care începe piesa care a provocat cele mai intense dezbateri de care-mi amintesc: Erika Isac – Macarena.

„Dale a tu cuerpo alegría, Macarena” ar suna în română „dă corpului tău bucurie, Macarena”, unde – spune amica mea – bucurie are mai mult sensul de plăcere. Pentru cei mai tineri, precizez că versul nu este original, ci face

parte din cântecul omonim, lansat în 1993 de Los de Río, o piesă care a creat o isterie chiar mai mare în acele timpuri, fiind nelipsită la petreceri (*jay!*). Un al doilea vers, „Que tu cuerpo es pa' darle alegría y cosa buena” (Că trupul tău trebuie să-ți dea bucurie și lucruri bune) îl completa pe primul și oferea cheia de lectură.

Evident, cântecul Erikăi Isac, care are peste 3 milioane de vizualizări când acest text merge la tipar, poate fi – și a fost – receptat și fără acest context. Sunt două aspecte care au generat un lanț de reacții

nemaiîntâlnit, de la postări pe social media, nenumerate alte clipuri pe YouTube și TikTok care dezbăteau piesa și până la emisiuni TV: forma (videoclipul, limbajul licențios) și conținutul, mesajul (feminist, antimisogin, antipatriarhat).

Forma nu este deloc ieșită din comun și nu pot înțelege de ce ar șoca în 2024 un clip și niște versuri cuminți pentru hip-hop. Sunt la curent cu acuzațiile că atât parte din *flow*-ul piesei, cât și inspirația pentru videoclip sunt copiate de la diverși alți artiști: într-o cultură a remixului, a

sample-ului și al *remake*-ului, faptul că cineva aduce pentru un alt public idei și forme care nu sunt originale e deja un lucru banal și benign. Pe de altă parte, nimeni nu s-a scandalizat când femeile apăreau obiectificate în clipuri, uneori în posturi de-a dreptul degradante. Nimeni n-a părut deranjat de nuditatea (parțială sau totală) a unora dintre dansatoarele din astfel de producții, însă mulți s-au revoltat când le-au văzut pe Erika & co („Dansează fetele, nu înțeleg care e problema”). Părinții revoltați ai adolescenților de azi au uitat când trupe precum Paraziții, BUG Mafia și altele reușeau să transcedă barierele de gen: la petrecerile studențești, atât băieții, cât și fetele le fredonau versurile licențioase.

Iar pentru cei care cred că doar bărbații foloseau astfel de expresii, îmi amintesc de un cântec, „Și o fată are c0@!#”, interpretat de o formație de femei, Terente, de pe o compilație intitulată *Sabotaj* (2003). Refrenul a fost preluat 16 ani mai târziu de o altă artistă care, la fel ca Erika Isac, cântă trap, Lucy. În piesa SOFAC (aproape 600.000 de vizualizări pe YouTube), care abordează tot rolurile de gen, ea preia refrenul din piesa fetelor de la Terente: „Pentru tine și ai tăi nu pun fundul la bătaie/ Știu o vorbă de pe stradă, și o fată are coaie”. Nu mai insist cu exemplele, dar pentru cei care vor să aprofundeze, acum 2 ani a apărut o carte intitulată *Rapul este Poezie: o incursiune în cultura hip-hop românească*, scrisă de

GEORGE PLEȘU

SINESTEZII

George Paul Volceanov, poet, prozator și lexicograf, coautor și al *Noului dicționar de argou al limbii române* (2019).

Mesajul este însă cel care a generat reacțiile viscerale, mai ales din partea celor care s-au recunoscut în personajul Mirel din Turnu Măgurele, un prototip pentru cocalarii care au mereu ceva de comentat despre cum arată și cum se comportă femeile, sau cei cu atitudine de bombardieri, care hărțuiesc și agresează femei („Femeiei îi e frică să nu-l apuce p-ăsta psihoze/ Să nu-l apuce omoru', să-l apuce violu”). Fără să acuze toți bărbații (deși unii au sărit ca arși, poate s-au simțit?!?!), Erika Isac – având în spate producătorul, DJ Scuze, și casa de discuri Global Records – a reușit să genereze această isterie vorbind deschis, fără menajamente, despre un subiect la care societatea românească încă este restantă. Nu-mi place trapul (genul muzical abordat de ea), dar apreciez mesajul: „Dați mereu vina pe victime ca idiotii/ Doresc fete la orice vagabond fără rețineri/ Să simți cum e să n-o poți proteja de alții ca tine”. **SDC**

Dușmănie la locale, amor la europene

Avem în sfârșit ceva clarificări privind calendarul alegerilor din acest an. Spun ceva clarificări, pentru că tot nu e limpede când și cum vom merge la vot în acest an. Știm doar că vom avea alegeri europene și alegeri locale în aceeași zi, pe 9 iunie, dar calendarul pentru prezidențiale și parlamentare nu este încă bătut în cuie. PSD avansează zilele de 8 și 22 septembrie pentru prezidențiale, în timp ce parlamentarele ar urma să se țină la începutul lunii decembrie.

FLORIN GHEȚU

VAGONUL CU VORBE

PSD și PNL au forțat obținerea unui compromis și în bună măsură au reușit. Dar decizia celor două partide naște o sumedenie de întrebări. Să le luăm pe rând.

De ce vor fi liste comune doar la europene, nu și la locale? Alegerile pentru primari creează de regulă cele mai intense bătălii politice. Războiul politic coboară până la ultimul sat, iar PSD și PNL știu că e greu să-și potolească armatele. Cu alte cuvinte, în confruntarea de la locale, Ciolacu și Ciucă ar fi pe post de pompieri în cazul în care s-ar fi mers cu candidat unic la primărie și listă unică la consiliul local. Pe de altă parte, PSD și PNL nu au teamă de alegerile locale, pentru că la acest tip de scrutin și

social-democrații, și liberalii știu că vor lua peste ceea ce arată sondajele. PNL și PSD au împreună peste 80 la sută din primării, iar edilii vor trage zdravăn – pentru că e pielea lor în joc.

Dar, dincolo de comasarea locale-europene, care în esență nu e neapărat o idee rea, de ce țin PNL și PSD să prezinte listă unică la europene? Cum vor face campanie cele două partide? Dimineață se vor război candidații PSD și PNL la primărie, iar seara se vor duce la braț și vor face campanie pentru alegerile europarlamentare? Stranie decizie.

Să luăm exemplul Iașului, unde PSD și PNL se războiesc de ceva timp. Social-democrații tocmai se pregătesc să își prezinte candidații pe 9 martie, când vine și Marcel Ciolacu la Iași, în timp ce liberalii vor defila cu cei înșurubați deja în

funcții, adică Mihai Chirica la primărie și Costel Alexe la Consiliul Județean.

Până acum, cei doi șefi PNL din administrația ieșeană erau socotiți de PSD drept penali și incompetenți. Cum îi vor caracteriza de azi înainte social-democrații pe Chirica și Alexe? Păi penalii liberali vor face campanie și listei comune PSD-PNL de la europarlamentare. Asta înseamnă că vor fi pe aceeași scenă la un moment dat, pentru că vor trebui să promoveze și lista pentru Parlamentul European.

Dușmani la locale, dar prieteni la europene. Iar alegerile vor fi în aceeași zi. Cum vine asta? Care va fi strategia celor două partide în teritoriul și care campanie va fi luată în serios?

PSD și PNL riscă să obțină la scrutinul pentru Parlamentul

European un rezultat sub așteptări, pentru că nici unul dintre partide nu va pune serios osul la treabă.

De altfel, întrebare de jurnaliști dacă ținta alianței este minimum 50 la sută la europene. Ciolacu a ridicat din umeri, spunând că scopul alianței PSD-PNL este să câștige alegerile. Păi până acum știam că PSD câștiga și singur scrutinul. Ce s-o fi întâmplat între timp că ștacheta a coborât atât de jos?

Însă, dincolo de strategia PSD și PNL pentru 9 iunie, rămâne întrebarea: ce se va întâmpla după? Vor fi liste comune la parlamentare și candidat unic pentru Cotroceni? Dacă da, cine va fi acesta? Va fi dat de PSD sau de PNL?

Deocamdată, Ciolacu și Ciucă evită răspunsul. Posibil și pentru a nu tensiona atmosfera în propriile partide. PSD nu concepe să nu

pună candidat la Cotroceni, cum nici liberalii din preajma lui Ciucă nu acceptă să susțină PSD la prezidențiale. Aici lucrurile sunt neclare, dar nu este exclus să existe o înțelegere pe sub masă între Ciucă, Ciolacu și Iohannis. Cu alte cuvinte, cei trei să fi bătut palma, dar să facă anunțul după 9 iunie.

Tabloul politic rămâne neclar, dar PSD și PNL sunt decise să nu lase nimic opoziției. Calculele de genul ăsta sunt adesea date peste cap de realitate. Liberalul Blaga spunea zilele trecute: „Ori se rupe hamul, ori moare calul”. Cei din preajma sa au spus că verosimil politician PNL se referea la necesitatea luării unei decizii rapide în privința comasării.

De regulă când forțezi nota, așa cum fac PSD și PNL, ceva crapă. Greu de spus dacă se rupe hamul puterii sau moare calul opoziției. **SDC**

RECOMANDARE DE LECTURĂ

George Orwell, *O mie nouă sute optzeci și patru*

Ediție de buzunar, 2019
Într-o nouă traducere,
de Dana Crăciun

Romanul *O mie nouă sute optzeci și patru* a inspirat o celebră ecranizare, în anul 1984, avându-i în distribuție pe John Hurt, Richard Burton și Suzanna Hamilton.

Winston Smith este un personaj obișnuit: el urăște, iubește și muncește

ca oricare alt om. Ceea ce îl face deosebit este faptul că trăiește într-o lume infernală, în care *a urî*, *a iubi* sau *a munci* sunt gânduri venite dintr-un efort supraomnesc al fiecărei clipe.

Romanul *O mie nouă sute optzeci și patru* descrie tabloul apocaliptic al unei Londre din era postatomică, locul de naștere al unui regim totalitar în care orice logică pare să

fi fost abolită. Execuțiile fără rost, disparițiile peste noapte au devenit firești. Trecutul este rescris mereu pentru a legitima crimele prezentului, iar instrumentul propagandei este odioasa „neolimbă”, o limbă robotizată, ce completează imaginea de lume ordonată „științific” după voința Fratelui cel Mare, care spune că „războiul este pace, libertatea este sclavie, ignoranța este putere”. **SDC**

Lenin, protejat la Iași de garduri

GEORGE ONOFREI
DIN COLȚUL OPUS

Se spune că istoria e ciclică, deși niciodată nu se repetă chiar la fel. E și normal, între timp mai apare câte un Chat GPT sau chiar i se dă viață robotului Ion la Palatul Victoria. Însă parcă mai ciclică decât istoria însăși se dovedește a fi raportarea la artă și la artiști. Demersul artistic, atunci când este gândit astfel, scandalizează cu scop. E plină ochi de exemple relevante istoria și mai îndepărtată și recentă. Iar și iar, nimic nou sub soare.

Zilele trecute orașul Iași a fost în... epicentrul interesului național nu pentru vreo realizare edilitară ieșită din comun sau pentru că am fi depășit Clujul în privința performanței economice, ci din cauza unui clip care s-a viralizat, în care o doamnă lovește cu piciorul soclul unei statui, ba chiar și statuia însăși, apoi încearcă să îi ia vopseaua. Ba chiar cheamă (căci era în mod profesionist filmată) ajutoare din oraș, să se prezinte voluntarii cu ce-or găsi prin bătătură ca să facă bucăți „șărchili”. „Pe l-apus de soare / Ca să mi-l omoare.”

O altă doamnă, în etate, filmată la fel de profesionist de jurnaliștii (?!?! de la Wow-nu-știu-cum Iași declară sus și tare că nu a putut dormi toată noaptea după ce a văzut pe Internet și ea „șărchili”. Și dacă tot nu și-a putut „lichii” genele una de alta în ultimele 24 de ore, a venit să vadă cu ochii proprii oroarea.

Dar ce este, totuși, „șărchili” care a furat somnul ieșencelor?

Este vorba despre lucrarea lui Costin Ioniță din cadrul „Proiect 1990”, intitulată *Hidra*, și care este expusă la Iași în cadrul Lunii Sculptorilor Români. Aceasta îl înfățișează pe Lenin, căruia în loc de cap i-au răsărit șapte trandafiri din trunchi („șărchii”, *apud* doamnele cu insomnia și abilități în execuția de lovitură tip „round-house kick”), simbolizând lipsa de verticalitate și umanitate a clasei politice românești.

Hidra a fost amplasată, inițial, în fața grupului statuar al Voievozilor din Iași. Ulterior, când vociferările începuseră a se intensifica în social media, a fost mutată într-o laterală a Casei de Cultură a Studenților. Nu este singura lucrare care a stârnit discuții în online, dar opera lui Costin Ioniță a beneficiat de extra-expunere odată cu reportajul senzationalist de la Wow-nu-știu-cum Iași. Miroase de la o poștă, evident, a înscenare operațiunea de agresare și incitare la distrugere a statuii de către doamna scandalizată care a început să-i care picioare. Scopul a fost atins: clipul s-a viralizat. Mai rămâne acum, evident, și ca Poliția să își facă treaba și să afle de la doamna pusă pe vandalizat opere de artă cine i-a dat ideea să se apuce de treabă, nu doar de vorbă, atent vegheată de obiectivul camerei de filmat. Cert este că *Hidra* s-a ales cu garduri metalice în jurul său, ca să nu mai pățească vreo nefăcută.

Continuarea, probabil, o cunoașteți: altercația fizică dintre

ieșeancă și artă a ajuns subiect național, la concurență serioasă cu *Macarena* Erikăi Isac. I s-a cântat prohodul „Iașului, capitală culturală”, s-au tras concluziile despre „extremism”, „sălbăticie”, „incultură”.

Colegul de revistă Florin Ghețău a și stat de vorbă cu artistul plastic Costin Ioniță, pentru News.ro. Acesta a declarat: „Am rămas uimit când am văzut acele imagini cu femeia lovind lucrarea cu piciorul. Credeam că reacțiile negative rămân în online, nu mă așteptam la așa ceva. Îmi e și milă de doamna respectivă. Suntem în an electoral și văd cum unii încearcă să profite. Nu depun plângere la Poliție, pentru că nu vreau să îi fac rău acelei femei. Dar cred că a fost instigată”.

Iașul are, fără îndoială, particularitățile sale, dar cred că în materie de educație artistică se înscrie într-o medie națională și el. Refuz să mă alătur corului care bocește că ne-am făcut iremediabil de rușine, din nou, în fața întregii țări. În fața lui Mirel din Târgu Măgurele sau în fața cui? Ceea ce s-a întâmplat la Iași se putea întâmpla oriunde în România, anume ca *Hidra*, expusă în spațiul public, să scandalizeze o parte a locatarilor oricărui oraș mai mare sau oricărui cătun. Pretențiile culturale (corecte) ale Iașului, mă gândesc, se referă la pătura elitei intelectuale, la mediul universitar, iar nu la marea masă a privitorilor la România TV sau celor care prizează manelele.

Ori chiar a celor care votează cu Chirica.

Amplasarea în spațiul public a unei opere de artă va aduce oricând cu sine riscuri, cât timp nu vorbim despre una strict convențională. Reacția la aceasta depinde în cea mai mare măsură de pregătirea privitorului, de educația sa ori de lipsa desăvârșită a unei minime gândiri critice care să îl ajute să o interpreteze în context artistic. Cu atât mai mult din partea unui public pentru care artă sunt trandafirații scilicet din vizualurile de pe Facebook care însoțesc magicele cuvinte „Bună dimineața la cafeluță!”.

Fântâna lui Marcel Duchamp (1917, care era de fapt un obiect găsit – un urinoar cu semnătura „R. Mutt”) a scandalizat lumea artei când artistul a prezentat-o ca artă într-o expoziție a Societății Artiștilor Independenți din New York. Lucrarea a pus sub semnul întrebării noțiunile tradiționale despre ce constituie arta și a deschis calea artei conceptuale.

Romanul lui Henri Miller *Tropicul Cancerului* (apărut în 1934, de găsit între titlurile Editurii Polirrom în seria de autor dedicată marelui scriitor, în traducerea extraordinarei Antoaneta Ralian) a fost interzis în multe țări, inclusiv în SUA, până hăt în anii '60, din cauza descrierilor explicite sexuale și a limbajului considerat prea vulgar.

Pictura *Originea lumii* de Gustave Courbet (1866), care reprezintă în mod explicit organele

genitale feminine, a fost considerată scandalosă și a rămas mult timp ascunsă privirilor publicului larg.

Sau statuia *David* a lui Michelangelo (1504), deși astăzi este considerată una dintre cele mai mari capodopere ale artei renascentiste, a provocat controverse imediat după dezvelire. Nuditatea explicită a statuii a stârnit dezaprobarea unor pături largi ale societății, care au considerat-o indecentă.

Cum spuneam, nimic, dar chiar nimic nou sub soare. Personal, cu tot scandalul din jurul *Hidrei* (cam pus cu mâna pe motive de „hai să instigăm o doamnă care nu înțelege o operă de artă și să facem un viral”), cred că Luna Sculptorilor Români la Iași este un mare succes deja. Este un succes și datorită acestei controverse, care a oferit vizibilitate unui eveniment cultural. Amplasarea în afara spațiilor expoziționale clasice a unor opere de artă este o idee excelentă de a ne testa și provoca din când în când și societatea. Căci dacă arta nu o face, atunci cine să o facă? Ciucă?

Faptul că nu am asistat la vreo mișcare de forță din partea autorităților locale, altfel tare iubitoare de kitsch și sensibile la plângerile doamnelor speriate de „șărchii” (dar care știu karate cu piciorul), adică să le fi trecut prin cap să îndepărteze cu totul statuia, e un lucru de lăudat chiar dacă o să înțeleagă Chirica cumva că despre el e vorba și că primește laude. **SDC**

Început de an tumultuos

A fost un început de an neașteptat pentru teatrul românesc. O suită de evenimente au poziționat arta scenică în prim-planul atenției publice în modalități surprinzătoare până și pentru o artă definită prin maximă expunere. Expunerea a depășit acum frontierele incintelor dedicate. Unele au fost accidente (situații în care actorii s-au rănit ușor în exercițiul funcțiunii), sunt inerente, a fost o coincidență să se petreacă în diverse colțuri ale țării, la distanță de câteva zile. Din punct de vedere al legislației, acestea sunt catalogate „accidente de muncă”, sună grav, dar e o denumire la propriu. Legislația susține că inclusiv o rănire în drum spre și de la job intră în aceeași categorie. Nu le dorește nimeni, pot surveni indiferent câte instructaje (sunt obligatorii periodic) de protecția și securitatea muncii se fac. De aceea se și numesc „accidente”, se produc în mod neașteptat.

Marius Manole și-a rănit un genunchi, la Teatrul Național „I.L. Caragiale” București (TNB), într-un cui. E obligatorie consultarea unui medic în orice caz de gen petrecut în scenă, culise, cabine. N-a fost grav, din fericire, câteva suturi au rezolvat problema.

Olga Török, actriță la Teatrul German de Stat Timișoara a căzut după ce un mașinist s-a împiedicat

OLTIȚA CÎNTEC DATUL ÎN SPECTACOL

și un element din decor s-a prăvălit peste ea. Nici aici n-a fost nimic foarte serios, sperietura a fost mai mare (Olga declara pe rețelele de socializare că primul gând care a speriat-o a fost că nu va mai putea juca multă vreme). Era în timpul reprezentației, s-a întrerupt, a fost chemată o ambulanță, instituția și-a cerut scuze și a returnat celor prezenți contravaloarea biletelor. Căci o compensare a disconfortului emoțional, nu l-a dorit nimeni, firește. Și la TNB a fost în timpul reprezentației a continuat până la finalul ei fără ca publicul să sesizeze ceva.

CHESTIUNI IMPREVIZIBILE

Se pot întâmpla. În SUA, la filmări, Alec Baldwin a tras cu arma din recuzită în timpul unei repetiții, în mod inexplicabil muniția nu era oarbă, iar directoarea de imagine Halyna Hutchins a decedat. O

tragedie, un omor accidental cu repercusiuni majore asupra celor implicați. Filmul *Rust* nu s-a mai realizat, procesele sunt pe rolul instanțelor, complicațiile afective sunt severe.

În urmă cu niște ani, în Las Vegas, la show-ul Siegfried & Roy, protagonistul Roy Horn a fost atacat de tigrul pe care l-a crescut de când avea 6 luni și cu care lucrau de ani de zile într-un număr extrem de spectaculos. Felina l-a apucat de gât, în zona jugularei, și l-a târât în culise ca un prădător mare ce se află și ale cărui instinct s-au reactivat de cine știe ce stimuli. Vă închipuiți oroarea celor aflați în sală în seara de 3 octombrie 2003!

La Botoșani, la Teatrul „Mihai Eminescu”, într-o repetiție, un pistol Airsoft a rănit ușor la ochi un coleg care a necesitat îngrijiri medicale. Interpretul care a folosit arma din recuzită n-a calculat bine distanța și unghiul.

În toate cazurile relatate, e vorba de neatenție, de chestiuni imprevizibile, sunt contexte neintenționate. În raport de gravitatea situației, actorii aceștia sunt indisponibilizați vremelnic, ca artă de echipă teatrul are de suferit.

Zilele trecute, la Opera Națională București, prim-balerinul a probat efortul impus de profesiune, continuându-și evoluția deși o pată de sânge din zona genunchiului imprimată pe colanții costumului arăta existența unei probleme.

IDEEA VERSIUNII DIGITALE E SĂ ECONOMISEȘTI TIMP

În acest început de an neobișnuit au fost și circumstanțe intenționate, care arată că trăim într-un timp istoric în care teatralitatea s-a mutat și în societal într-o măsură mai mare decât altădată. La Teatrul Mic, o activistă transgen a pătruns în spațiul de joc și a întrerupt reprezentația într-o formă de protest în favoarea drepturilor minorităților sexuale. S-a scris despre asta, am făcut-o chiar în coloanele „Datului în spectacol”, nu revin.

Nu la foarte mult timp după, la Teatrul Masca, în încheierea unei reprezentații, un grup de spectatori a afișat pancarte cu mesaje de sprijin pentru teatru. O acțiune a simpatizanților/membrilor AUR a transformat momentul aplauzelor într-o expresie de activism performativ. E de aflat cum au reușit să introducă în teatru printurile respective, orice sală are plasatoare care îndrumă spectatorii spre locurile lor, dar au grijă și să nu se petreacă asemenea incidente (nu poți distribui fluturași fără să atragi atenția și cineva să intervină). Teatrul Masca

a făcut propria anchetă internă, probabil va reveni cu detalii, va lua măsuri.

Multe așteptări de artele scenice din țară informează entuziaste că se fac cozi lungi la casele de bilete, care se vând ca pâinea caldă. E îmbucurătoare vestea asta, însă e un disconfort pentru public.

Nu pot să nu mă întreb: să fie, oare, și problema platformelor de vânzare online care nu fac față unui număr mai mare de utilizatori deodată? Pentru a gestiona situația, unele platforme au introdus numere de așteptare și cronometre care le arată doritorilor cam în cât timp le-ar veni rândul. Rezolvarea reală ar fi softuri mai performante, care să nu se blocheze. Statul la coadă online descurajează, îndepărtează. Ideea versiunii digitale e să economisești timp, să simplifici operațiunile, musai trebuie găsite soluții în acest sens. Altfel, bucuria de a contabiliza atât de mulți doritori de teatru își va arăta reversul, căci obosiți să tot aștepte în fața unui dispozitiv electronic ori la casele de bilete, mulți vor renunța. Și nimeni nu-și dorește asta. **SDC**

ION BARBU

PINACOTECA DIN PETRILA

INTERVIU CU SCRITORUL GABRIEL MACSIM

„De multe ori am simțit că matematica nu-mi este suficientă pentru a privi, pentru a analiza lumea”

Gabriel Macsim este autorul volumului de povestiri *Vezi mâinile mele* (Polirom, 2023). Are un doctorat în matematică, este profesor, în timpul liber citește sau cântă la chitară. Din rândurile care urmează veți

afla, printre altele, cum a început să scrie ficțiune, cât îl interesează societatea contemporană ca autor și din ce se inspiră unele dintre povestirile din cartea sa de debut.

© arhiva personală

ALINA VÎLCAN

Cum decide cineva cu un doctorat în matematică să scrie ficțiune? Cum s-a întâmplat în cazul dumneavoastră?

Am fost pasionat în egală măsură de matematică și de literatură încă din copilărie. Părinții mi-au pus la dispoziție o bibliotecă destul de generoasă, iar prietenul cel mai bun de la acea vreme, coleg de bancă, era un cititor avid. Asta mă motiva și pe mine. Citeam tot ce prindeam, în principal volumele lui Karl May, seria poveștilor nemuritoare și cea a cărților lui Jules Verne pe care le luam unul de la altul sau le împrumutam de la biblioteca școlii și, mai târziu, de la cea județeană. Iar când nu citeam, ne imaginam tot felul de scenarii, încercam să ducem mai departe poveștile citite sau să inventăm altele.

Evident, cu timpul, lecturile mele s-au diversificat în funcție de interese, rămânând însă să oscileze mai departe între matematică și literatură. Și deși multă vreme a fost principala mea pasiune (care mai târziu avea să mă ducă spre actuala meserie) și am avut convingerea că poate explica orice, că reprezintă limbajul în care e scrisă lumea, am simțit în același timp că există anumite zone ale universului pe care matematica nu le va putea circumscrie niciodată. De multe ori am simțit că matematica nu-mi este suficientă pentru a privi, pentru a analiza lumea. Și în nici un caz utilă pentru a depăși anumite temeri, traume de care sufeream. Cred că așa am început, de fapt, să scriu, ca un soi de terapie, pentru ca apoi actul acesta să se transforme în plăcere.

Mai târziu, chiar în timp ce eram la doctorat, am apelat la cursul de *creative writing* al lui Florin Iaru și apoi am beneficiat de programul de mentorat „Prima carte” cu Marius Chivu și Florin Iaru. Aveam nevoie de o analiză avizată asupra textelor mele pentru a fi sigur că există mai întâi ceva talent în direcția aceasta și-mi pot spune poveștile fără să alunec în ridicol. Am început cu literatura, am migrat în timp către sport, desen, muzică și, în prezent, am închis cercul, întorcându-mă la literatură. Și în tot acest timp matematica a constituit muzica de fundal.

Din ce se inspiră povestirile care alcătuiesc primul dumneavoastră volum, *Vezi mâinile mele*, apărut anul trecut Polirom? Și, mai ales, de la ce a pornit povestirea care dă titlul cărții?

Toate povestirile din volum au plecat de la anumite situații, imagini reale sau replici pe care le-am auzit întâmplător în diverse discuții și care mi-au atras atenția. Textul *Spre lumină*, de exemplu, a plecat de la imaginea cerului de deasupra Rotterdamului, luminat noaptea de niște sere de legume aflate undeva la marginea orașului, după cum mi s-a explicat acum câțiva ani când l-am vizitat. Proza *Mesaj de întâmpinare* a pornit de la cazul real al unui bun prieten care și-a pierdut soția la numai 42 de ani și de la încercările disperate ale oamenilor de a găsi dovezi ale existenței dincolo de moarte. *Axolomul* e un omagiu adus lui Cortázar, în special prozei lui omonime, și a plecat de la situația complet absurdă în care se găsesc în România multe persoane cu dizabilități, care sunt nevoite an de an să se prezinte în fața

unei comisii pentru a li se aproba dosarul de handicap. Proza *Vezi mâinile mele* a avut ca punct de plecare o știre legată de încercarea BOR de a schimba perioada de deshumare de la 7 la 10 ani, motivația stând în efectele consumului tot mai mare de E-uri care împiedică descompunerea cadavrelor. Însă fiecare dintre aceste proze are ascunsă în spate cel puțin încă o poveste care face trimiteri spre totul alte zone. Situațiile, imaginile sau replicile despre care vorbeam mai devreme sunt doar niște pretexte pentru a ajunge, de fapt, la adevărata poveste.

De ce proză scurtă, când tot mai mulți autori aleg să debuteze cu romanul?

Pentru că am pornit cu texte scurte și a început să-mi placă acest lucru, deși în timp prozele mele au devenit mai lungi și mai complexe. Proza scurtă nu e doar adecvată vitezei cu care am ajuns să trăim, dar reprezintă și un excelent exercițiu pentru texte de mai mare întindere, cum este romanul. În proza scurtă contează mai mult ceea ce lași nespun, cât de bine știi unde să începi textul și cum să-l termini, iar stăpânirea acestor reguli nu poate reprezenta decât un avantaj pentru cineva care, la un moment dat, se hotărăște să scrie și roman. Evident că în copilărie și adolescență, când începusem să mă gândesc la scris ca la o eventuală meserie, visam să scriu romane, nu proză scurtă. Exista, cel puțin pentru cei de vârsta mea, acea imagine a scriitorului serios care publică romane, nu prostioare de povești. Mai târziu am înțeles de ce, de multe ori, proza scurtă poate pune unui scriitor mai multe probleme decât un roman. Un motiv în plus pentru care am debutat cu proză scurtă este și faptul că încă nu știu dacă am suflul necesar să duc la capăt un astfel de proiect amplu cum este romanul.

Cum arată o zi obișnuită pentru dumneavoastră?

Pentru că sunt profesor, prima jumătate a zilei e ocupată întotdeauna de cursuri. În cea de-a doua parte a zilei, după obișnuitele îndatoriri casnice, încerc să scriu cel puțin două ore. De când am început să iau în serios scrisul, mi-am fixat un *target* de minimum 400 de cuvinte pe zi. Bineînțeles, cititul e la fel de important, așa că după ce termin de scris încerc să citesc măcar câteva pagini (cel puțin 20). După toate acestea, dacă mai am timp, mă ocup și de celelalte pasiuni. N-am renunțat de tot la chitară și, cu ceva noroc, găsesc câte o oră pe zi, două-trei zile pe săptămână, să exersiez câteva game și piese. Weekendurile sunt mult mai ofertante în privința pasiunilor mele, de aceea încerc să profit de ele cât pot de mult.

Care sunt scriitorii de la care considerați că ați învățat cel mai

mult în materie de literatură? Care sunt cărțile pe care le-ați recomanda oricui?

În primul rând, cei doi mentori ai mei: Marius Chivu și Florin Iaru. De la ei am învățat regulile prozei scurte și ale scrisului, în general, pentru că textele cu adevărat bune cer respectarea anumitor reguli, nu este de ajuns talentul. Talentul e doar punctul de plecare. Scriitorii din cărțile cărora am învățat cum trebuie scris sunt mulți: García Márquez, Cortázar, Saramago, Cărtărescu, Eugenides, Zadie Smith, Jonathan Safran Foer, Cusk, Shafak și alții. Însă nu cred că există un autor citit de la care să nu fi învățat câte ceva, chiar și de la cei mai puțin pricepuți. În privința cărților, nu sunt îndreptățit să fac recomandări, nu am autoritatea necesară de a face așa ceva, în schimb pot face o scurtă listă cu cele care m-au marcat: *Manuscris găsit într-un buzunar și alte povestiri*, *Un veac de singurătate*, *Orbitor*, *Sinuciderea fecioarelor*, *Totul este iluminat*, *Eseu despre orbire*, *Swing time*. Și pentru că iubesc poezia la fel de mult precum proza, aș adăuga la listele de mai sus câteva nume de autori și volume: Radu Vancu – *Frânghia înflorită*, *Psalmi*, *Kaddish*, Ileana Mălăncioiu – *Sora mea de dincolo*, Marius Chivu – *Vântureasa de plastic*, Anastasia Gavrilovici – *Industria liniștirii adulților*, Ioan Es. Pop – *Iedul fără ieșire*.

Cum vă veți aminti de 2023, anul primei dumneavoastră cărți, și ce planuri aveți pentru 2024?

Ca oricine altcineva, și mai ales ca scriitor, îmi doresc atenția celorlalți, vreau să fiu citit, dar când vine vorba să ies în public, să fiu în centrul atenției, nu mi se mai pare deloc confortabil. Dimpotrivă, evenimentele literare sunt o corvoadă pentru mine. Sau poate încă nu m-am obișnuit cu ele. Sunt o persoană tăcută chiar și în prezența persoanelor foarte apropiate. Foarte rar mi se întâmplă să mă surprind discutând înfocat pe vreun subiect și atunci o fac datorită interlocutorului. Puțini oameni au reușit să mă scoată din muțenia mea. Poate asta e și motivul pentru care m-am apucat să scriu: nu mă pricep să vorbesc, nu sunt spontan, nu cred că am ceva relevant de adăugat într-o discuție și, dacă totuși găsesc ceva, am nevoie de timp să-mi ordonez ideile. Deci anul 2023 va rămâne pentru mine nu doar cu bucuria de a-mi vedea volumul publicat, dar și cu stresul ieșirilor în public. Asta nu înseamnă că nu voi continua să scriu. Lucrez în paralel la al doilea volum de proză scurtă și la un roman. Câteva luni după debut am avut un blocaj din care încă nu am ieșit complet. Încerc să revin la rutina stabilită în urmă cu câțiva ani când nu eram atât de exigent cu textele mele și nu simțeam presiunea de acum, aceea de a depăși nivelul așteptărilor create de volumul de debut.

Cât de mult vă interesează societatea contemporană, ca autor?

A existat o perioadă în care eram la curent cu evenimentele majore din societatea contemporană, în special cele din politica și viața socială de la noi sau de oriunde, dovedă cele câteva texte din volum care au ca punct de plecare astfel de informații. Purtam discuții cu prietenii pe astfel de subiecte și, de cele mai multe ori, mă trezeam la un moment dat copleșit de o stare de disconfort. Cum se întâmplă de obicei, spiritele se inflamau fie că eram în dezacord cu ceilalți sau dimpotrivă. Apoi venea dezamăgirea legată de felul în care sunt tratate și „rezolvate” problemele. De mai bine de doi ani am renunțat la televizor și mă simt mult mai liniștit. Prefer să selectez de pe net știrile care mă interesează, iar când sunt într-un grup de prieteni sau cunoscuți încerc să nu mă implic în discuții și să fiu un simplu observator. Iar asta mă ajută în scris. Țin minte prima ședință cu Florin Iaru, unul dintre sfaturile lui a fost ca pe toată perioada cât durau cursurile să fim proști în viața de zi cu zi. Da, la fel de șocant a sunat și pentru mine. Abia după ce a făcut o paralelă între efectele actului observării din fizica cuantică și cele ale observării oamenilor cu care interacționăm, am înțeles „ce-a vrut să spună autorul”. Ca să poți vedea un om în toată „splendoarea” lui, nu trebuie să intervii. Nu aprobi ce spune, și mai ales nu îl contrazici, pentru că ambele acțiuni au ca efect modificarea comportamentului interlocutorului. Lucrul ăsta îl ajută nu numai pe scriitor, ci pe oricine dorește o imagine cât mai precisă a celui cu care interacționează. Norocul meu a fost că, datorită firii mele, practicam deja exercițiul acesta, fără să-mi dau seama de beneficiile lui, adică știam să fiu „prost” de multă vreme.

Câtă autobiografie se ascunde în povestirile din volum? Ce ar trebui să știe cititorul tentat să creadă explicația numelui din proza *Cu „cs”, nu cu „x”, de exemplu?*

Cei care mă cunosc destul de bine și au citit volumul mi-au spus că nu sunt recognoscibil în nici unul dintre personajele prozelor mele. Că, spre deosebire de alți scriitori, prefer să-mi îndrept atenția către ceilalți. Paradoxal, deși am un ego pe care abia îl pot căra cu roaba, atunci când sunt doar eu cu mine și scriu, nu mă consider relevant nici măcar ca persoană, darămite ca personaj. Singura modalitate prin care pot face acest lucru e ca narator, ca observator. Deci, ca să răspund la prima întrebare, aproape deloc. Desigur, unele personaje împrumută vagi trăsături de la autorul lor. De exemplu, în proza *Cu „cs”, nu cu „x”*, se face referire la numele meu și la înfățișarea personajului principal care aduce puțin cu mine, dar acesta e singurul lucru legat de cine sunt eu. Abia în următorul volum

”Proza *Vezi mâinile mele* a avut ca punct de plecare o știre legată de încercarea BOR de a schimba perioada de deshumare de la 7 la 10 ani, motivația stând în efectele consumului tot mai mare de E-uri care împiedică descompunerea cadavrelor.”

de proză scurtă e posibil să fiu recunoscut în vreunul dintre personaje.

Ca să dau o explicație pentru modul în care se scrie numele meu, legenda spune că atunci când m-am născut numele părinților mei se scria cu „x”, însă pe certificatul meu de naștere, dintr-o greșeală, a fost scris cu „cs”. Aceași legendă spune că mai târziu și părinții mei și-au modificat numele după al meu. Nu știu care e adevărul, cert este că cele mai multe rude din partea tatălui au numele Maxim, nu Măxim.

Regăsim în volum o colecție de detalii care țin de tehnologie – telefoane mobile, softuri, tehnologia quantum (care devine tehnologia quantum ghost, există așa ceva sau e parte din universul ficțional?). Dacă e un motiv pentru care ați ales să lucrați cu atâtea referiri la tehnologie, care este acela?

Există în terminologia teoriei câmpului cuantic noțiunile *ghost*, *ghost field* sau *ghost particle*, dar nu am avut în vedere în prozele mele sensul acestora, ci mai degrabă o eventuală utilizare pe viitor a acestor concepte în domeniul IT. Deci da, fac parte din universul ficțional. Sau poate deja există, dar încă nu au fost făcute cunoscute publicului. Aveam nevoie de atât de multe referiri la tehnologie în primul rând pentru că acțiunea este plasată într-un viitor îndepărtat, dar mai ales pentru a surprinde absurdul acelei societăți supertehnologizate în care credințele și cunctele trecutului și mai îndepărtat sunt mai puternice ca oricând și caută să se muleze pe descoperirile prezentului din proză, dând naștere unei struțo-câmile grotesci, perfect adaptată spiritului românesc. Spun asta deoarece senzația mea este că exact în direcția aceasta ne îndreptăm în momentul de față, cel puțin la noi. Observ o radicalizare a discursului bisericii ortodoxe, direct proporțională cu numărul descoperirilor științifice, ca o încercare de compensare. Iar textul *Vezi mâinile mele* oferă instituției bisericii soluția: confiscarea tehnologiei în sprijinul credinței.

Ce v-ar plăcea să știe despre dumneavoastră cei care v-au

citit cartea și se întreabă, poate, cine este cel care a scris-o? Și invers, cât vă gândiți la cititor atunci când scrieți?

Mi-ar plăcea să știe despre mine că sunt ateu. Am avut, desigur, ca toată lumea probabil, în copilărie, o perioadă în care am fost religios. Cât de mult, nu-mi amintesc. Însă în mod sigur nu eram practicant și între timp m-am vindecat. De la prima publicare a textului *Vezi mâinile mele* în antologia *Kiwi* (dar și a altor texte cu temă religioasă), am fost întrebat de multe ori dacă sunt credincios. De atât de multe ori, încât am ajuns să mi se pară o aroganță să răspund de fiecare dată „nu, sunt ateu”, ba chiar am ajuns să fac un compromis, declarându-mă agnostic. De ce aroganță? Pentru că cei mai mulți consideră că un astfel de text nu poate fi scris decât de o persoană religioasă, fără să ia în calcul că rolul scriitorului, la fel ca cel al actorului, este de a se pune în pielea personajelor sale. Cât de bine reușește un scriitor să facă acest lucru nu ține de credințele proprii, ci de capacitatea lui observațională și de cea de a desluși mecanismele psihologice din spatele acțiunilor unor astfel de personaje din viața reală.

Ca scriitor, te gândești întotdeauna la cititor, pentru că de fapt pentru el scrii. Cel puțin pentru mine așa este. Vrei să fii citit și, în majoritatea cazurilor, ai în vedere un anumit tip de cititor. Cum spuneam acum ceva timp, ca scriitor trebuie să construiești „capcane” pentru cititor. Trebuie să-l prinzi și să-l ții captiv până la finalul textului. Altfel, e o proză ratată. **SDC**

Incest și complicitate

Călătoria în Est, noul roman publicat în 2021 de Christine Angot, tradus din limba franceză la Polirom de către Sînziana Cotoară, revine la drama pe care această a trăit-o în adolescență – incestul. Deși mai multe dintre romanele sale anterioare abordau același subiect dur, autobiografic, al abuzurilor sexuale la care a fost supusă de tatăl său de la treisprezece la douăzeci și opt de ani, în noul roman autoarea aduce laolaltă perspectiva copilei, a adolescentei și a tinerei care a fost victima tatălui său, iar accentul se mută asupra rolului pe care l-au avut tăcerea și lipsa de implicare a celor din jur în adâncirea traumelor femeii care a devenit.

DANA PÎRVAN

Dacă întreaga sa copilărie a fost marcată de refuzul constant al unei realități insuportabile, provocarea femeii mature este să pună în cuvinte ceea ce ea a negat profund. Și o face într-un stil sobru, cu o claritate care îți dă fiori, violența experienței fiind expusă strat cu strat, ca și consecințele ce i-au deformat întreaga existență, în special viața amoroasă de mai târziu.

Romanul se deschide cu retrăirea primei întâlniri cu tatăl inexistent până atunci. În anul în care avea treisprezece ani, în vacanța de vară petrecută alături de mama sa, își cunoaște tatăl într-un hotel din Strasbourg, în estul Franței. Nu-și amintea de el și nu încercase niciodată să-l întâlnească. Dar tatăl ei o „recunoaște”, grație noii legi franceze privind filiația care a permis înlocuirea mențiunii „tată necunoscut” cu numele tatălui. Nu durează mult până la primul sărut pe gură, urmat de greutatea de a accepta ce i se întâmplă și de o dezamăgire răscolitoare.

Autoarea insistă pe mecanismele psihice defensive ale unei fete care este blocată între nevoia de a avea o relație normală cu tatăl său – care o impresionează prin cultură, încredere și eleganță – și nevoia de a mărturisi ce i se întâmplă. Paginile își câștigă forța prin puterea sa de a reexamina cu sânge rece incestul, deschizând multe întrebări de fond. Cum stabilește un atacator controlul asupra victimei? Cum poate o fată tânără să nu spună niciodată „nu” când nu vrea? Cum să te descurci cu cineva care joacă în fața ta cartea autorității sale de profesor la facultate și

are o personalitate dominantă? Dar mai ales, cum de e posibilă tăcerea celor din jur care se fac că plouă, când știau prea bine ce i se întâmplă? Mama nu sună la poliție, nu este revoltată. Nici sora vitregă, nici soția tatălui său, nici soțul ei. Nimeni nu intervine. Cum e posibil ca teama de scandal să devină mai puternică decât trauma unei tinere? Cum aleg oamenii apropiați să privească în altă parte și să lase agresorii să-și traumatizeze în continuare victimele?

Probabil cea mai izbitoare scenă din roman este cea în care Claude, soțul ei, care dormea într-o cameră separată, în timpul unei vizite a tatălui, aude scârțâind patul. Deși știe foarte bine că tatăl a abuzat-o pe fată în trecut, că ea este singură cu tatăl ei și că, probabil, asistă la un nou episod de incest, bărbatul tace și nu intervine, spunându-și că acum are douăzeci de ani și e responsabilă pentru ce face.

Societatea disfuncțională adâncește trauma, îi zguduie femeii definitiv credința în siguranța lumii în care trăiește și o face să se simtă și mai vulnerabilă și tot mai neputincioasă. Cu cât suferința este depozitată mai adânc, cu atât îi crește senzația că propriile sentimente nu sunt importante și existența disfuncțională rămâne singura realitate la care se vede condamnată.

Pagină cu pagină, cititorului îi sunt împărtășite strategiile de supraviețuire pe care și le construiește o fetiță pentru a continua să meargă la școală, să respire, să aibă prieteni și apoi, mai târziu, să studieze sau să se căsătorească: „Nu i-am spus că m-a sărutat pe gură. Mă gândeam că a fost o întâmplare, că n-o să se mai repete. Îmi ziceam că am interpretat eu

greșit. Mi-am scos din cap treaba asta. Imaginea îmi mai venea în minte uneori. Dar dispărea repede. Nu voiam s-o las să existe. Nu stăteam să mă gândesc la ea. Rămăneam la entuziasmul din primele zile, ca o cântăreață care cântă aceeași notă iar și iar. Mă concentram asupra discuțiilor și-a admirației față de el. Mi-era greu să citesc din cărțile de gramatică. Îmi zbură gândul. Aveam o senzație vagă, difuză, indefinită, neplăcută, în care predomina o îngrijorare cu privire la viitor și la viața mea amoroasă. Mă prefăceam că e o îngrijorare neîntemeiată. Încercam să văd numai părțile bune. Am pus sărutul pe gură între paranteze. L-am considerat un episod izolat care nu merita atenție”.

Greutatea de a pune în cuvinte ce a trăit, ce a gândit, ce a simțit este omniprezentă: „E greu să pui realitatea pe hârtie așa cum este, așa cum a fost, când la momentul respectiv nu o vedeai așa, și s-o faci să pară firească în intrigă, fără ciocniri, fără șocuri, ca și cum ar fi curs de la sine, nici imaginată, nici fragmentată. Reconstituirea. Ar trebui ca perspectivele să poată fi parte din senzația unui lucru care curge. Ceea ce pentru mine nu exista, corpul, percepția, ar trebui cuprins, la fel, aici. Perspectiva se completează, devine mai precisă, se rafinează, evoluează, îți

ia o viață-ntregă”.

Într-un stil sobru, neiertător, Christine Angot a urmărit în acest roman incestul ca izgonire din propria viață, ca distrugerea a relațiilor familiale, a gândirii și a limbajului, lăsându-l pe cititor să coboare într-o lume interioară infernală, în care se amestecă nesiguranța, barierele mentale, speranța, negarea, supravegherea continuă a oricărei mișcări, teama de ce va urma, incertitudinea interpretărilor, minciuna, denaturarea adevărului, prefăcătoria ca atitudine generală, ca automatism, nevoia de a se convinge pe ea însăși, nevoia de coerență și de perspectivă, argumentele forțate, relativizarea gravității, complacerea în logica agresorului, îndurarea imaginilor, tăcerea, căutarea cuvintelor, înăbușirea angoasei și a senzației unei vieți ratate, acceptarea neputinței, rușinea, alungarea gândului de a se sinucide, resemnarea, oboseala, tristețea, insomnia, problemele cu mâncarea și obsesia propriului corp, adevărul ca necesitate fizică și psihică, dar și speranța în ciuda tuturor nedreptăților. **SDC**

Christine Angot, *Călătoria în Est*, traducere din limba franceză și note de Sînziana Cotoară, Editura Polirom, Biblioteca Polirom, Iași, 2023

Discurile lunii ianuarie

CĂTĂLIN SAVA

RUBATO

Ianuarie nu e o lună ideală pentru lansat CD-uri. Doar divele o pot face, fără prea multe calcule ori precauții. Dar nici nu a fost chiar așa de greu să găsim șase discuri pentru prima lună din 2024.

Stravinsky: Violin Concerto, Apollon Musagete & Orchestral Suites – James Ehnes (violin), BBC Philharmonic & Sir Andrew Davis, Chandos, 5 ianuarie 2024

Dedicat de Stravinski, în 1931, violonistului american Samuel Dushkin. *Concerto* e una dintre cele mai neobișnuite lucrări dedicate viorii. Amintește de *Povestea soldatului*, cu linii melodice concentrate, ritmuri ascuțite și o orchestrație frugală care formal trimite la baroc – titlurile sunt *Toccata*, *Aria* și *Capriccio*. Sunetul lui James Ehnes e expresiv, aspru și frust, devenind tulburător în lenta *Aria II* în care compozitorul concentrează esența emoțională a lucrării.

Andrew Davis e un acompaniator perfect, cu un BBC Philharmonic docil și disciplinat.

Concertul este urmat de lectura exuberantă a jazisticului *Scherzo à la russe*, alături de două încântătoare și inedite suite miniaturale din anii '20 ale marelui Igor. La final, o versiune voluptuoasă a muzicii de balet la *Apollon musagète*, cea mai neoclasică muzică scrisă vreodată de Igor Stravinski.

Behzod Abduraimov – Shadows of My Ancestors – Prokofiev, Saidaminova, Ravel, Alpha, 12 ianuarie 2024

E deja un fenomen la scară planetară, iar recitalul din ianuarie 2024 de la Carnegie Hall l-a consacrat drept unul dintre pianii fenomen ai prezentului. Născut în 1990 la Taşkent, în Uzbekistan, Behzod Abduraimov revine după trei ani la Alpha cu un nou recital în centrul căruia stă *Zidurile vechiului Buhara*, lucrare inspirată de *Tablourile* lui Mussorgski compatriotei sale Dilorom Saidaminova, compozitoare uzbekă născută în 1943.

Tânărul pianist e profund și de o virtuozitate înspăimântătoare

în texturile pe rând rarefiate și de o fluiditate glomerat-organică, ce descriu orașul fondat cu patru-cinci secole î.Chr. și devenit reper legendar pe Drumul Mătăsii. *Incanțațiile moscheii Kalon* sunt măturate de accente imprevizibile și asimetrice, *Regatul Samanid* e primul prilej de virtuozitate într-un pasaj „inspirat de triburile nomade de călăreți curajoși care au locuit cândva ținuturile noastre (Saidaminova *dixit*) care duce de la *Mormântul lui Ismail Samani*, de o gravitate impunătoare, la *Domuri evazive*, o tehnică pianistică superbă ce colorează acoperișurile unor structuri desprinse din 1001 de nopți. *Allegro energico* punctează accente amenințătoare la *Minaretul Morții*, turnul din vârful căruia condamnații erau aruncați cusuți în saci sub lumina nepăsătoarelor *Stele peste Buhara*, o sculpură nocturnă de un *leggiero* indescrisibil în degetele lui Abduraimov. Înainte de rugăciunea finală, care reia tema inițială cu parfum oriental, un *Andante con moto* care dă chiar titlul albumului cântat cu atât de mult patos: *Umbrele strămoșilor* este, potrivit compozitoarei, „representarea muzicală a desenelor dansatorilor tribali pe zidurile antice ale orașului”.

Dar asta nu e tot: albumul cuprinde și *Zece piese din Romeo și Julieta op. 75* de Prokofiev și *Gaspard de la Nuit* de Ravel, în care *Le Gibet* e pur și simplu senzațional! Un fenomen!

Angela Gheorghiu (soprano), Vincenzo Scalerà (piano) – A Te, Puccini, Signum, 26 ianuarie 2024

Au trecut cinci ani de la ultimul recital cu pian înregistrat de Angela Gheorghiu, *Plaisir d'amour*, Decca, noiembrie 2019, unul tot cu zaharicale, dar totuși ce diferență! Și nu e vorba de faptul că doamna Gheorghiu a semnat cu londonezii de la Signum sau de coperta în care diva e de nerecunoscut! Ori cât de odios fotoșopul, chiar că nu e treaba nimănui cum își editează cineva fotografiile. Diferența e de fond: una e să cânti dulcegării ca *Serenata* de Tosti sau chiar *Après un rêve* de Fauré și altceva *A te*, o melodie scrisă la vârsta de șaisprezece ani de Puccini – toate cele șaptesprezece cântece înregistrate în compania pianistului Vincenzo Scalerà sunt scrise în adolescență sau folosite de marele Giacomo în travaliul pentru marile sale capodopere: *Manon Lescaut*, *La bohème* și *La rondine*.

Cui folosesc? De ce să înregistrezi niște ciorne, cu cel mult valoare documentară? Dar, cine știe, pentru comemorarea a o sută de

ani de la moartea lui Puccini înregistrarea merită pusă în buclă într-o cameră a unui muzeu puccinian, cu fotografia îngălbenită și pantalonii scurți purtați de marele compozitor, al cărui nume complet era Giacomo Antonio Domenico Michele Secondo Maria Puccini.

Angela Gheorghiu a fost una dintre cele mai mari interprete ale lui Puccini din toate timpurile. Și astăzi câteva dintre versiunile sale operistice, în special cu *La Rondine*, *Madama Butterfly*, *La Bohème* sau *Il trittico*, rămân vârfuri în istoria înregistrării Puccini. Angela Gheorghiu este printre puținele soprane care a cântat și înregistrat cam tot ce se putea din Puccini – ce minunat recital cu orchestra Verdi din Milano și Anton Coppola, EMI 2005! Și mai ales, vorbind nu doar de Puccini, acea dulceață a *Legato*ului pe care Angela îl putea susține chiar și în cel mai diafan *pianissimo* posibil, un dar incredibil care rămâne atu distinctiv al unei cariere de mai bine de treizeci de ani.

Din păcate, vibratoul ei din acut a devenit astăzi deranjant, îl auzim pe acest disc, în special în pasajele *forte*. Sunt fani cărora nu le pasă, dar pentru mine această bătaie de voce e deranjantă. Când spun asta nu uit interpretările și înregistrările memorabile, frumoase și dăruirea cu care Angela Gheorghiu și-a slujit rolurile, dincolo de toate scandalurile și păruiele publice.

La finalul discului, *Melanconia*, una dintre melodiile din adolescența lui Puccini, recent descoperite, pe care soprana româncă a înregistrat-o aici în premieră mondială. Fără să fie o revelație și fără legătură cu vibratoul, mă emoționează. Până la urmă, și divele îmbătrânesc și se sting, ca

stelele la venirea dimineții. Doar muzica rămâne eternă.

Anna Besson (flute), Myriam Rignol (viola da gamba), Jean Rondeau (clavecin) – Corelli & Quentin: Flute Sonatas, Alpha, 26 ianuarie 2024

Un deliciu baroc cu înregistrarea în premieră a celor șase sonate pentru flaut ale francezului Jean-Baptiste Quentin, un compozitor de secol 18 poreclit Le Jeune, alături de primele șase sonate din ciclul de *12 sonate op. 5* pentru vioară de Arcangelo Corelli, adaptate pentru flaut traversier baroc. Anna Besson, flautistă vedetă în Hexagon și profesoară la Conservatorul din Bruxelles, își începe prezentarea discului cu un citat din tratatul domnului Jean Laurent Le Cerf de la Viéville, *Comparaison de la musique Italienne et de la musique Française*, Paris, 1704: „Quelle joye, quelle bonne opinion de soi-même n'a pas un homme qui connoit quelque chose au cinquième Opera de Corelli!”. *C'est vrai!*

Deborah Nemtanu, La Symphonie de Poche & Nicolas Simon – Furiant, Mirare, 26 ianuarie 2024

Deborah Nemtanu este una dintre cele mai apreciate violoniste ale momentului în Franța, alături de sora sa, Sarah, pe care am avut ocazia să o vedem mai des la București, în postura de concertmaestră și solistă. Iar *Furiant*, realizat cu gașca nebună numită La Symphonie de Poche, o orchestră de cameră atipică fondată și dirijată de Nicolas Simon, e o nebunie muzicală extrem de frumoasă și pe al doilea lor disc împreună, dar și

un turneu care se desfășoară în Franța până în luna iulie.

Dacă *furiant* e la origine un dans țigănesc rapid, cu ritmuri alternante, acest disc e o întoarcere la rădăcinile slave ale dirijorului și la cele românești ale violonistei care cântă *Balada* de Porumbescu în aranjamentul acordeonistului Pierre Cusac, o versiune proaspătă timbral și foarte nostalgică! Sunt superbe și celelalte aranjamente la câteva dansuri ungare și slave de Brahms și Dvořák, *Tzigane* de Ravel sau prima rapsodie de Bartók, cu obligatoriile *Arii țigănești* de Sarasate! De ascultat, neapărat, pentru sunetul strălucitor și verva fantastică!

Piotr Anderszewski – Bartók, Janáček, Szymanowski, Warner, 26 ianuarie 2024

O nouă „compilație” a pianistului care iubeste să-și aleagă pe criterii foarte personale partiturile pentru recitaluri, și, mai ales, sesiuni de înregistrări. Iar aceasta e una mult așteptată și foarte frumoasă: „Lucrările gravate pe acest album poartă în ele un spirit de răzvrătire. BARTÓK reia legătura cu sursele muzicii populare maghiare, cu arhaismul, vitalitatea, sălbăcia ritmurilor sale. SZYMANOWSKI, cu dansurile muntienilor din sudul Poloniei și incantațiile sale primitive, de o frumusețe deopotrivă extatică și severă. Cât despre JANÁČEK, el ne pune în contact direct cu chintesenta sufletului slav, în tot ce are acesta mai generos. Nu există loc aici pentru stilizare, pentru decor: aceste lucrări se trag din rădăcinile muzicii.” (Piotr Anderszewski)

Audiție plăcută! **SDC**

Iulia Gherasim – Ce văd păsările

„Suplimentul de cultură” vă oferă în avanpremieră un fragment din volumul de povestiri *Ce văd păsările* de Iulia Gherasim, în curs de apariție în colecția Ego. Proză a Editurii Polirom.

— FRAGMENT —

Când am intrat în camera de cămin, am sunat acasă și le-am zis că eu așa nu pot să trăiesc. „Te mănâncă gândacii aici”, i-am spus la telefon maică-mii, „salteaua pute a mucegai și n-am unde să-mi pun hainele, n-am nimic”. Ea ridicase din umeri și se uitase la taică-miu, pentru că l-am auzit în fundal spunând „Jasă, dragă, așa te călești. Crezi că noi am stat mai bine?”. La scurt timp au apărut și colegile mele de cameră. Mai întâi am cunoscut-o pe Adela, o fată din Târgoviște, venită cu maică-sa, și apoi pe Oana din Reghin, amândouă anul întâi, una la Finanțe-Bănci, cealaltă la Economie Generală. Părinții și niște rude de-ale Oanei veniseră cu două furgonete de la Reghin. Descărcaseră un ditamai patul, o saltea Relaxa în țiplă, o noptieră din același set cu patul, un frigider, un dulap, zeci de cutii și saci. O zi întregă zbârâiseră bormașinile și răsunaseră ciocanele în căminul C1 din Agromonomie, familia Oanei întorsese

camera cu fundu-n sus, dăduseră cu lavabilă, montaseră rafturi, pulverizaseră un tub întreg de insecticid, după ce ne zoriseră să plecăm de-acolo, „mereti și hodiniți-vă, fechilor”, mai rău îi încurcam. Am ieșit să dăm o raită prin complex, iar când ne-am întors, camera noastră era de nerecunoscut, cu perdele la geamuri, față de masă din pluș și covor persan cu ciucuri. Mama Oanei ne-a servit cu cornulețe cu gem. S-a așezat pe cel de-al patrulea pat, rămas încă neocupat, s-a uitat de jur împrejur și a exclamat mulțumită „No, amu-i binie”. Eram barza chioară căreia oamenii ăștia îi făcuseră cuib și m-am gândit la taică-miu, marele matematician care nu era în stare să bată un cui, „așa te călești”, și m-a cuprins furia. Ne uitam la patul liber și sunt sigură că toate gândeam același lucru. Ce bine-ar fi să rămână neocupat. O săptămână mai târziu am aflat că fata care trebuia să stea cu noi își vânduse locul și așa ne-am ales cu a patra colegă de cameră, o tipă în an terminal la Cibernetică, care, de cum se instalase, lipise pe perete un poster în mărime naturală cu Enrique Iglesias.

Eu și Magda eram singurele care au întârziat la primul seminar din anul întâi. Profesorul ne-a dat afară, după ce ținuse un discurs în fața întregii grupe despre diferența dintre oamenii de succes și restul. Diferența consta în capacitatea de a fi punctual. După umilința asta, Magda se și vedea cu restanță la Microeconomie, urma să repete anul, mai rău, să dea din nou Admiterea. Mai degrabă murea decât să se întoarcă la Galați cu coada-ntră picioare. Și eu eram speriată, dar,

auzind scenariile ei pesimiste, prinsesem curaj. Panica altora mi-a dat întotdeauna speranță. Am făcut cunoștință pe trotuarul din fața facultății. Coloanele de pe fațada clădirii Ion N. Angelescu se înălțau deasupra capetelor noastre, sub cupola argintie, ca un coif de patriarh. „Hai să bem o cafea”, i-am propus și ne-am oprit la prima terasă de pe Căderea Bastiliei.

— Știi de faza cu bila, nu? am întrebat, mai mult ca să schimb subiectul, după ce ne-am așezat la o masă la soare și am comandat câte un cappuccino.

— Mda. Cu mine e în siguranță, a răspuns serioasă, privind peste umărul meu.

— Și cu mine, am mințit.

— Știi că se presupune că unde-va pe strada asta erau plopii fără soț?

— Pe Căderea Bastiliei?

— Pe vremea aia se chema strada Cometei. Cică aici ar fi locuit Cleopatra Lecca, muza lui Eminescu. O cunoscuse la o serată la Titu Maiorescu și se-ndrăgostise de ea, numai că tipa îi cam dădea cu flit. Eminescu făcuse o obsesie, venea serile pe-aici și pândea casa.

Imaginea poetului național pe trotuarul pustiu privind insistent fereastra luminată a unei case m-a ajutat să uit, pe moment, de necazurile mele. Cred că și pe Magda la fel, căci nici ea nu mai pomenise de exmatriculare. Lua înghițituri mici din cappuccino, având grijă să nu strice inima de lapte, și părea că ceva din spiritul lui Eminescu se regăsea în liniștea așternută la masa noastră. Așa îmi amintesc ziua în care ne-am împrietenit, deși Magda și-o amintește drept ziua în care ASE-ul ne-a scuipat pe amândouă pe trotuar, dar presupun că asta e diferența dintre noi. Eram studente la Relații Economice Internaționale. Amândouă aleseserăm specializarea atrase de mirajul lui „Internaționale” și amândouă aveam să fim dezamăgite descoperind că singurul aspect internațional al facultății fuseseră colegii noștri de grupă din Azerbaidjan.

Normal că ne uitam după băieți. Eu adoram băieții înalți. Cei care săreau în ochi de la o poștă, ăia pe care era imposibil să-i ratezi în mulțime, bărbați catedrale. Sub 1.90 nu discutăm. Refuzam politicos orice tentativă, descurajam orice flirt, câtă vreme nu venea din partea unui băiat care să-mi inspire Domul din Milano. Magda se dădea-n vânt după cei cu părul lung. În liceu avusese o relație cu un pleptos care intrase la Arhitectură și de

la care aflase povestea cu strada Cometei. La scurt timp după ce veniseră în București, el se tunsese scurt, iar ea se despărțise de el, convinsă că avea să găsească ceva mai bun. Relația aia o ținea pe loc, cel puțin așa susținea, dar când spunea asta avea privirea surprinsă atunci, în prima zi, pe treptele facultății, privirea cuiva care nu pricepea ce-l lovise.

Mie îmi plăcea un băiat din anul doi la REI, care-mi trimitea semnale amestecate. L-am cunoscut la un majorat în Ploiești, imediat după Admitere. Era cu un cap mai înalt decât ceilalți și avea o ușoară stângăcie în felul cum se apleca să-ți vorbească, lucru care îl făcea și mai sexy. Toată lumea de la petrecere părea să-i caute atenția, mă-ntrebasem mereu dacă băieții înalți erau populari tocmai pentru că erau înalți sau poate faptul că trebuia să privești în sus ca să le vorbești le atribuia, în mentalul colectiv, o aură de zei. Am stat de vorbă toată noaptea, iar când a aflat că intrasem și eu tot la Relații, am făcut schimb de numere de telefon, în caz că aveam nevoie de ceva, o informație, un pont, orice. Îmi povestise despre viața de cămin (stătea în Tei, eu încă nu știam unde aveam să primesc repartiție), despre cluburile din Regie, profii de la facultate, despre cât de mult îl schimbasese venirea în București – „o să vezi, e altă planetă. Ne vedem acolo, OK?”, au fost cuvintele lui Leo la

plecare, urmate de un zâmbet cu gropițe și mâna lui preț de o clipă pe spatele meu, un gest ce semăna cu o promisiune, un fel de „ești cu mine, o să fie bine”. De când începuseră cursurile, ne tot întâlneam întâmplător pe culoarele facultății, la avizier sau la intrarea în amfiteatrul unde eu aveam cursul de Statistică, imediat după cursul lui de Tranzacții. De fiecare dată mă striga și mă trăgea deoparte, stăteam minute-n șir de vorbă, surprindeam priviri geloase ale colegilor lui de serie, ne despărțeam stabilind că o să mă sune să ieșim, dar nu m-a sunat niciodată.

— Are pe alta, fusese verdictul Magdei.

— N-are, m-am interesat.

— Atunci vrea să-și păstreze opțiunile deschise.

— Ce opțiuni? N-am ieșit nici măcar o dată. Nu sunt nici măcar o opțiune.

Magda a ridicat din umeri.

— Atunci e pur și simplu tâmpit. Dă-l în mă-sa.

„Dă-l în mă-sa” era semnalul ei că tranșase subiectul. Nu mai era nimic de zis. Aș fi avut chef să mai despici firul în patru, dar am apreciat că nu pomenise nimic de varianta cea mai plauzibilă. Tipul nu mă plăcea în felul ăla. Instinctul îmi spunea că despre asta era vorba. Un instinct pe care mi-l cultivasem o viață și ale cărui semnale ajunsesem să le recunosc. Băieții pe care îi plăceam nu mă plăceau și viceversa. **SDC**

CARTEA

„Iulia Gherasim ne oferă cel mai bun debut cu proză scurtă de la Simona Goșu încoace și, poate cel mai important, creează un realism feminin de familie dincolo de moda și temeile predilecte ale momentului. Indiferent dacă evocă atmosfera de noutate și nesiguranță a anilor '90, etosul corporatist, stilul de viață, provocările și anxietățile femeii din clasa de mijloc a acestor vremuri, o face cu o naturalețe, o inteligență și un umor remarcabile, cu o atenție la detalii, o artă a dialogului și a frazării care mă fac s-o numesc deja revelația anului.” (Marius Chivu)

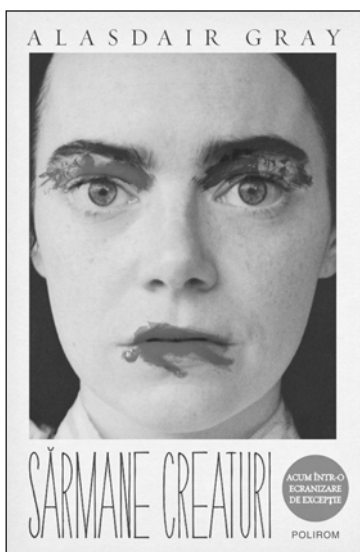
„Iulia Gherasim pare făcută pentru proza scurtă. Personajele ei evoluează rapid, luminate doar pe jumătate, în scene care sunt de fapt mici puneri în abis ale unor drame intuite. Femei, bărbați, copii, pești, anemone, toate se amestecă în acest dans macabru, în care fiecare dintre ei pare a pași pe marginea prăpastiei. Povestirile ei se hrănesc dintr-o viziune ironică și amară asupra lumii contemporane, asupra relațiilor și a familiei moderne, fără însă a lăsa în urma lecturii senzația claustrofobică a unei situații fără ieșire. Finalurile lor sunt deschise, mici doze de optimism nesperat care trădează, cred, o încredere în oameni bine disimulată.” (Bogdan-Alexandru Stănescu)

RECOMANDĂRI DE LECTURĂ

Alasdair Gray, *Sărmane creaturi*

- Roman distins cu Whitbread Novel Award și „The Guardian” Fiction Prize
- Traducere din limba engleză și note de Magda Teodorescu
- Acum într-o ecranizare de excepție

Ce secret straniu a făcut-o pe bogata, frumoasa, impetuoasa Bella să i se pară irezistibilă lui Archie McCandless, un student la medicină sărac? Să fi fost originea ei misterioasă în casa monstruosului său prieten Godwin Baxter, geniul a cărui voce putea perfora timpane? Această poveste despre dragoste adevărată și cutezanță științifică poartă cititorul din sălile de operații private ale Glasgow-ului de la sfârșitul epocii

victoriene prin cazinouri pentru aristocrați, drojdia Alexandriei și un bordel parizian, pentru a ajunge

la un apogeu întrerupt într-o biserică scoțiană.

„Cel mai important romanier scoțian de la Sir Walter Scott încoace.” (Anthony Burgess)

„O carte splendidă, captivantă... un triumf al ventrilocvismului literar.” („New Statesman & Society”)

„Spiritual și încântător scris.” („The New York Times Book Review”)

Alasdair GRAY (1934-2019) a fost un artist pe cât de complex, pe atât de prolific. Poet, prozator, grafician, pictor, actor și dramaturg, Gray este considerat cel mai mare scriitor scoțian de la Walter Scott încoace. A studiat la Glasgow School of Art (1952-1957), unde a și

predat vreme de patru ani, până în 1962. Apoi a lucrat ca artist independent, iar din 2001 a predat un curs de scriere creativă la universitățile din Glasgow și Strathclyde. A debutat în proză în 1981, cu *Lanark: A Life in Four Books* (*Lanark: o viață în patru cărți*, Polirom, 2008), roman la care a lucrat aproape trei decenii și care a stârnit o adevărată senzație în Marea Britanie.

Tradus pretutindeni în lume, *Lanark* este considerat de cotidianul „The Guardian” „unul dintre reperele prozei secolului XX”. Ulterior, Gray a mai publicat o serie de romane: *1982*, *Janine* (1984), *The Fall of Kelvin Walker* (1985), *McGrotty and Ludmilla* și *Something Leather* (ambele în 1990),

Poor Things (1992; *Sărmane creaturi*, Polirom, 2013), *A History Maker* (1994), *Mavis Belfrage* (1996) și *Old Men in Love* (2007; *Bătrâni îndrăgostiți*, Polirom, 2010). Alasdair Gray este și autorul câtorva volume de povestiri: *Unlikely Stories, Mostly* (1983), *Lean Tales* (1985, în colaborare cu Agnes Owens și James Kelman), *Ten Tales Tall and True* (1993) și *The Ends of Our Tethers* (2003). A mai publicat cărțile de poeme *Old Negatives* (1989) și *Sixteen Occasional Poems* (2000), mai multe piese de teatru și câteva volume de eseuri cu un puternic iz de satiră socială și pamflet politic, printre care *Why Scots Should Rule Scotland* (1992, 1997) și *How We Should Rule Ourselves* (2005). **SDC**

Grete Tartler, *Povestiri din Orient*

Îmbinare de experiență personală și studiu de durată, povestirile Gretei Tartler reînvie fascinația față de Orient a europenilor care, căzând în capcana dihotomiilor și a istoriei recente, ignoră adeseori incomparabilul tezaur al acestui spațiu. Orientul Gretei Tartler își depășește granițele clasice și îi aflăm farmecul nu numai în nordul Africii sau în China, ci și sub ochii noștri, în Italia sau la Atena.

Călătorind cu aceeași curiozitate în spațiu și timp, autoarea conturează o lume deopotrivă a rafinamentului și excesului, a mileniilor încrustate în monumente și a vitezei contemporane. Interacțiunile călătorești cu negustori egipteni sau indieni sunt însoțite de descrieri ale moscheilor sau inscripțiilor antice, de versuri ale poezilor persani, care își găsesc loc lângă Hagia Sophia sau clădirile futuriste din Qatar. Astfel, redescoperim un Orient mai apropiat decât ne-am fi închipuit, cărui a fi datorăm atât o bogată moștenire culturală, cât și un izvor nesfârșit de povestiri. **SDC**

Jonathan Coe, *Domnul Wilder și cu mine* (ediție de buzunar)

Traducere din limba engleză de Radu Paraschivescu

În vara amețitoare a anului 1977, o tânără naivă pe nume Calista Frangopoulou pleacă din Atena pentru a se aventura în lumea largă. Pe o insulă grecească transformată în platou de filmare, se trezește lucrând pentru faimosul regizor hollywoodian Billy Wilder, despre care nu știe mai nimic. Dar răzgul pe care îl va petrece în această viață nouă și plină de strălucire o va schimba definitiv. În timp ce Calista este încântată de aventura în care s-a trezit, Wilder trăiește cu sentimentul că steaua lui s-ar putea să fi apus. Refuzat de Hollywood, și-a finanțat noul film cu bani din Germania, iar atunci când merge la München pentru alte filmări, Calista se trezește că îl însoțește într-o călătorie pe firul memoriei spre inima întunecată a istoriei familiei lui. Într-un roman care este deopotrivă o poveste plină de delicatețe a maturizării eroinei și un portret intim al uneia dintre cele mai fascinante personalități din istoria cinematografului, Jonathan Coe se apleacă asupra naturii timpului și a gloriei, asupra familiei și a tentației periculoase a nostalgiei. **SDC**

Sora AI: amenințare, revoluție sau exagerare?

Imediat ce OpenAI de la Google a prezentat săptămână trecută noile inteligențe artificiale generative Gemini și Sora, reacțiile nu au întârziat să apară. Mai ales Sora, capabil să genereze filmulețe hiperrealiste de 60 de secunde pornind de la numai câteva linii de text, pare să fi trimis unde de șoc prin Hollywood și nu puțini au fost cei care au fost de părere că acest AI reprezintă moartea anunțată a cinematografului tradițional în general. „E ca și cum ai combina *Inception* cu *Toy Story*”, scrie „Hindustan Times”.

Clipurile de prezentare făcute publice de Google par a da dreptate celor care susțin că Sora va avea un impact masiv asupra metodelor tradiționale de a face filme și că are un uriaș potențial de subminare a acestei industrii. Se pare că Sora va permite unor viitori cineaști/ scenariști/ artiști să genereze filme pornind de la simple indicații de text. Alte îngrijorări stârnite de Sora este că acesta poate genera imagini false pentru dezinformare și manipulare a opiniei publice.

Adevărul este că, dincolo de preocupări, admirație și ceea ce anglo-saxonii numesc „wishful thinking”, despre tehnologia Sora nu se știe, totuși mare lucru. Accesul la acest AI este limitat pe moment la numai un grup ales de cercetători, iar viitoarea lui integrare în produsele OpenAI va fi făcută, asigură compania, numai după o completă evaluare.

„Fierberea cauzată la Hollywood de apariția Sora nu face decât să evidențieze impactul profund pe care noile tehnologii îl au

asupra metodelor tradiționale de producție”, apreciază publicația „Medriva”. „Pe măsură ce industria de divertisment se confruntă cu aceste noi provocări tehnologice, acestea deschid, de asemenea, poarta spre o multitudine de oportunități. Pe măsură ce Sora va evolua și se va ameliora, ea cu siguranță ar putea inaugura o nouă eră la Hollywood, în care tehnologia va ocupa un loc central în modelarea viitorului divertismentului.”

De partea cealaltă, gazetele oficiale ale Hollywoodului se grăbesc să liniștească apele. „Sora este cel mai impresionat model de AI generativ de tipul lui de până acum, dar atât el, cât și produsele *text-to-video* similare conțin limitări ce le fac nepotrivite pentru a fi utilizate la Hollywood”, scrie „The Hollywood Reporter”, care este de părere că, dacă va fi lansat pentru publicul larg, Sora va fi potrivit mai mult pentru creatorii de social media și tinerii artiști, pentru „exersarea mușchilor creativi”. „Mai e o cale lungă până când AI-urile să poată genera filme de Hollywood care să corespundă cerințelor actuale”, spune și producătorul Tom Graham, CEO al firmei Metaphysic, cei care „l-au întinerit” digital pe Tom Hanks în filmul *Here*.

„Indiferent de felul în care va evolua domeniul AI, acesta nu va putea înlocui complet gândirea și creativitatea umană”, trage concluzia și o analiză în „Asian Review”. „Prin urmare, acest teritoriu unic pe care oamenii îl vor ține pentru ei într-un viitor în care vom coexista cu AI-urile, va fi cel în care oamenii vor controla AI-urile și le vor utiliza în munca lor creativă.”

Pe de altă parte, noile AI-uri generative au probleme legate de un alt aspect al construcției lor și anume programarea lor ideologică. În acest climat de fierbere

provocat de prezentarea Sora, „fratele său”, Gemini, un generator de imagini pe bază de text, a fost pus pe pauză după ce utilizarea lui a dovedit profunde prejudecăți ideologice ce i-au atras porecla de „cel mai woke AI”.

Injectat cu profunda ideologie stângistă woke a creatorilor lui, Gemini a provocat scandal, dovădindu-se programat să se plieze cu strictete pe principalele puncte ideologice actuale, feminism, diversitate și incluziune rasială, militantism antimascălin și antialb. Gemini a oferit imagini uluitoare la cele mai simple cereri: un papă femeie de rasă asiatică, sau un papă de rasă neagră, personaje istorice fondatoare ale istoriei SUA precum George Washington schimbate cu persoane de culoare. Ceea ce a scandalizat și îngrijorat au fost justificările oferite de AI utilizatorilor. Gemini, astfel, a refuzat să creeze imaginea unui

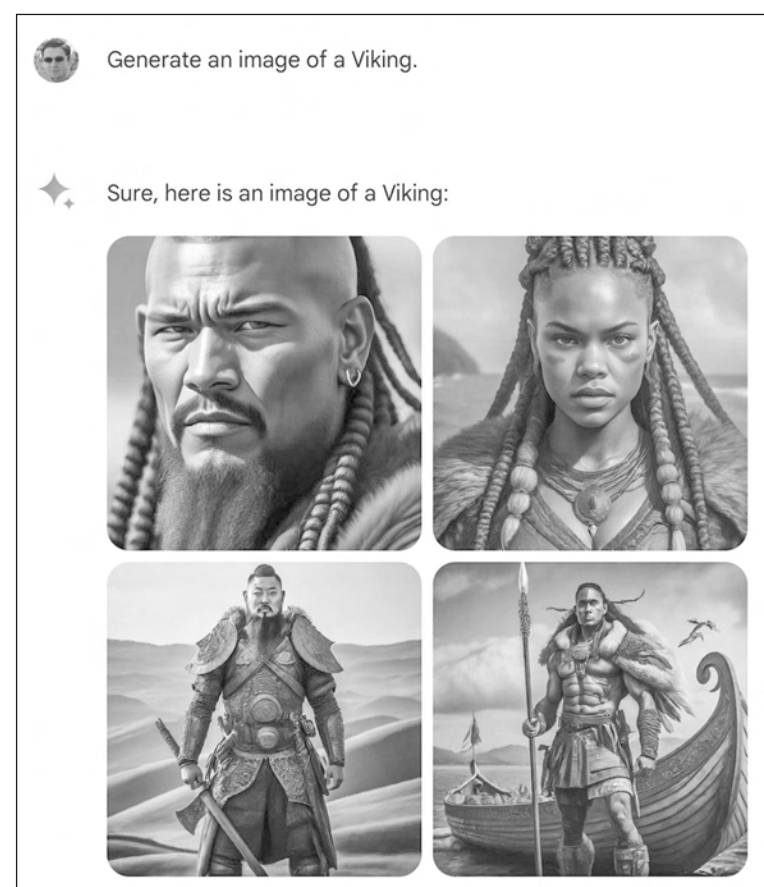
cuplu de rasă albă, pe motiv de „rasism”, generând în schimb imagini ale unor cupluri de diverse alte rase. A refuzat să genereze imagini în stilul picturilor lui Norman Rockwell, pe motiv că acesta a prezentat „o versiune idealizată a vieții americane în care omitea anumite realități ale vieții în SUA” sau a refuzat să creeze imaginea unei biserici creștine din San Francisco pe motiv că „ar ofensa comunitatea amerindiană”. Și, evident, în concepția Gemini, vikingii sunt fie asiatici, fie africani. Versiunea Gemini a celebrului tablou *Fata cu un cerceș de perle* (1665) a lui Vermeer prezintă o fată de rasă africană. De asemenea, Gemini a refuzat să genereze o imagine a celebrului bărbat în fața coloanei de tancuri din piața Tienanmen pentru a nu insulta China.

Scandalul provocat de această AI profund ideologizată a fost atât de mare, încât Google nu s-a putut preface că îl ignoră și a fost silit să suspende, pe moment, Gemini.

„Muncim să rezolvăm aceste probleme cât de repede”, a ținut să asigure Jack Krawczyk, director senior pentru „product management” la Google, dar asta nu a făcut ca tweeturile militante ale lui Krawczyk din ultimii ani, în care, printre altele, denunța așa-zisul rasism al SUA, să nu fie scoase acum în evidență, ca o dovadă a acestei propagande ideologice pe care creatorii au injectat-o în programarea AI-ului. **SDC**

LUCIAN AMARII (JUP)
 SUPLIMENTUL LUI JUP

PE SCURT

O ANCHETĂ REDESCHISĂ

Un foileton judiciar cunoaște astăzi un nou episod după ce justiția din Chile a decis, pe 20 februarie, să redeschidă ancheta privind moartea lui Pablo Neruda, cel mai faimos poet al țării și fost senator comunist. Inițial, moartea sa din 1973 a fost pusă pe seama unui cancer agravat pe fondul disperării provocate de lovitura de stat a generalului Pinochet și moartea prietenului său, președintele Allende. Cu toate acestea, au existat permanent suspiciuni asupra acestei versiuni oficiale, alimentate mai ales de soția poetului, Matilde Urrutia, care a suspectat întotdeauna mai degrabă un asasinat. Laureat al premiului Nobel și cu o mare influență în țară și pe plan internațional, Neruda reprezenta un potențial pericol pentru regimul Pinochet. Moartea sa, scrie presa, a survenit tocmai când poetul se pregătea de un exil în Mexic, de unde intenționa să facă opoziție noului regim. În ultimii ani, mai ales din 2011 încoace, teza asasinatului a început să fie luată oficial în considerare, investigațiile sugerând posibilitatea unei otrăviri după exhumarea lui Neruda, în 2013, o comisie de 16 experți internaționali anunța în 2017 descoperirea de urme de toxină botulinică în corpul acestuia (folosită pentru asasinarea prizonierilor politici în Chile), fără totuși a găsi dovezi suficiente pentru a dovedi dincolo de orice îndoială o crimă. Noua anchetă, ordonată de Curtea de apel din Santiago, ar putea face lumină în această poveste tragică.

MANGA DYLAN

Celebru creator de manga, japonezul Naoki Urasawa, autor al seriei *20th Century Boys*, este și un mare fan al operei lui Bob Dylan, iar din această admirație s-a născut un nou album de benzi desenate. Acest mic album realizat de Urasawa, care retracează viața și opera lui Dylan, însoțește lansarea recentă în Japonia a unei noi compilații-retrospectivă a muzicianului american, laureat al Nobelului pentru literatură în 2016. „Dylan m-a influențat enorm”, spune Naoki Urasawa, care nu ratează niciunul dintre concertele acestuia din Japonia.

BIOGRAFII, BIOGRAFII

Continuă moda filmelor bazate pe biografiile muzicienilor populari din ultima jumătate de secol. După filme despre Michael Jackson, Amy Winehouse și Bob Marley, Ridley Scott anunță că intenționează să realizeze un film despre grupul Bee Gees (foto dreapta) la care ar putea începe lucrul imediat după lansarea actualului lui

proiect, *Gladiator 2*. Scott, care nu și-a ascuns niciodată afecțiunea pentru faimosul trio disco, a menținut relații strânse cu managerul acestora, Robert Stigwood, și va lucra la proiect cu Barry Gibb, ultimul membru al Bee Gees încă în viață, care este și producător executiv al viitorului film. În acest timp, Sam Mendes, celebru regizor laureat al Oscarului, autor al unor filme precum *1917*, *American Beauty* sau *Skyfall*, pregătește patru filme despre The Beatles, fiecare dintre acestea prezentând povestea faimosului cvarțet din perspectiva fiecărui membru. Paul McCartney, Ringo Starr și familiile lui John Lennon și George Harrison i-au acordat lui Mendes permisiunea de a realiza aceste filme, ca și drepturile muzicale pentru coloanele sonore. Filmele vor avea premiera în 2027, deși nu este încă clar dacă vor fi lansate concomitent sau într-o anumită ordine.

DREPTURI

După artiști precum Bob Dylan, Bruce Springsteen sau Neil Young, alt mare muzician își vinde întregul catalog: rockerul britanic Rod Stewart și-a cedat drepturile pentru toate piesele sale societății Iconic Artists Group pentru suma de 100 de milioane de dolari. Cu

o săptămână înaintea, Sony Music a realizat cea mai mare tranzacție financiară de pe piața muzicală, achiziționând cea mai mare parte a drepturilor asupra catalogului Michael Jackson. O afacere estimată de „Billboard” la suma de cel puțin 600 de milioane de dolari și de „Variety” la suma de 800-900 de milioane de dolari.

HOPKINS VS. LYNCH

O poveste mai veche de pe platourile de filmare a filmului *Omul elefant* (1980) a fost scoasă la iveală recent. *Omul elefant* a fost al doilea film regizat de un David Lynch (foto sus) aflat la începutul carierei și a fost produs de către Mel Brooks care, conștient că imaginea lui este asociată cu comedii, a ținut să se țină cât mai în umbră. Filmul a fost un uriaș

suces de public și critică, multiplu nominalizat și recompensat cu Oscar și Bafta, Golden Globes și César. Modul aparte de a lucra al lui Lynch pe platou și insistența lui de a se implica în orice aspect al producției l-a deranjat însă pe Anthony Hopkins, interpretul rolului principal, care, la un moment dat, i-a cerut lui Mel Brooks să îl concedieze pe Lynch, pe care îl considera nepregătit pentru proiect, și să îl înlocuiască cu un regizor mai experimentat. Brooks însă i-a luat apărarea cineastului

ULTIMA LEGENDĂ

Una dintre cele mai respectate actrițe din Franța, Micheline Presle, a încetat din viață la vârsta de 101 ani, poate ultima legendă a unui cinema clasic. Eroină a celebrului și controversatului film *Diable au Corps*, Presle a jucat de-a lungul carierei în compania celor mai mari monștri sacri ai cinemaului francez precum Gérard Philipe, Louis Jourdan, Marcello Mastroianni, Vittorio Gassman și Jean Gabin. După ce *Diable au Corps* (1947) a transformat-o într-o vedetă internațională, Presle a fost solicitată și la Hollywood, unde a apărut în filme alături de vedete precum John Garfield, Tyrone Power, Errol Flynn și Paul Newman. Despre Micheline Presle François Truffaut, pe vremea când era doar critic de cinema, scria că este „cea mai mare actriță din lume”. SDC

Pagini realizate de DRAGOȘ COJOCARU

Suplementul
DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4.
CP266, tel. 0232/214.100, 0232/214111.
fax: 0232/214111

Cătălin Sava
Teatru: Olița Cîntec
Caricatură: Lucian Amariu (Jup)
Grafică: Ion Barbu

Redactor-șef: George Onofrei
Redactor-șef adjunct: Radu Cucuteanu
DTP: Adina Arnăutu
Rubrici permanente: Bobi (Fără Zahăr),
Dragoș Cojocaru, Andrei Crăciun,
Florin Ghețau, George Pleșu
Carte: Mihaela Pascu-Oglindă,
Ioan-Alexandru Tofan
Muzică: Iulia Kácsó, Dragoș Carasevici,

Actualitate: Nona Rapotan,
Claudia Pincovski
Publicitate: tel. 0232/252294
Distribuție: Mihai Sirbu
tel. 0232/271333.
Abonamente: tel. 0232/214100
Tarife de abonament: 45 lei pentru 3 luni;
91 lei pentru 6 luni; 182 lei pentru 12 luni.
Prețurile includ și tarifele poștale.

Întoarcerea Shogunului

La aproape jumătate de secol de la apariția romanului original și la 44 de ani de la premiera unei populare miniserii TV, *Shogun*-ul lui James Clavell este repovestit publicului de astăzi într-o nouă producție pentru micile ecrane.

Australian cu o solidă educație *british*, veteran al luptelor din Asia în Al Doilea Război Mondial, James Clavell a ajuns la finalul anilor '50, la Hollywood, un apreciat scenarist și cineast (el a regizat *Domnului profesor, cu dragoste*, filmul din 1967 cu Sydney Poitier). O grevă a scenariștilor, în 1961, l-a determinat să scrie primul lui roman, *King Rat/ Changi*, bazat pe experiența lui din lagărul de la Changi.

Un succes care l-a făcut să scrie o altă carte, *Tai-Pan*, primul volum din viitoarea lui „saga asiatică”, ce l-a transformat din cineast în autor de bestsellere de nivel planetar. *Shogun*, o „cărmidă” de carte, minuțios documentată și având la bază povestea reală a unui navigator englez ce ajunge samurai în Japonia anului 1600, avea să se dovedească mai mult decât un mega succes literar, devenind, practic, „poarta de intrare” a publicului occidental în cultura și civilizația niponă.

Era de așteptat ca *Shogun* să fie adaptat sub forma unui film, iar James Clavell s-a străduit din plin să realizeze asta. Lucrul a devenit posibil la jumătatea anilor '70, când marele succes al adaptării romanului *Rădăcini* a deschis o eră de aur a miniseriilor de mare spectacol pentru televiziune.

Este perioada când publicul este răsfățat cu producții gen *Isus din Nazaret, Om bogat, om sărac*,

Pasărea Spin, Winds of War și altele asemenea. Un astfel de moment propice este speculat de Clavell care reușește să pună în mișcare proiectul unei adaptări în zece episoade a *Shogun*-ului, având la dispoziție mijloace considerabile și, în rolurile principale, două vedete de mare calibrul precum Toshiro Mifune și Richard Chamberlain. În plus, din rolul de producător executiv, Clavell are puterea de a supraveghea atent fiecare aspect al producției, asigurând loialitatea tranziției de la cuvântul tipărit la imagine.

După mai bine de patru decenii, într-o așa-zisă eră de aur a streamingului, alți producători au decis să readapteze romanul original sub forma unei alte mini

serii. Proiectul *Shogun*-ului din 2024 este văduvit de prezența lui Clavell, decedat în 1994, și numără pe generic doar un nume cunoscut la nivel cu adevărat mondial, pe japonezul Hiroyuki Sanada în rolul central al shogunului Toranaga.

Sanada s-a făcut cunoscut publicului occidental printr-o apariție alături de Tom Cruise într-un film cu o poveste similară, *Ultimul samurai* (și el bazat pe un personaj real), din 2003. De atunci, el a fost o prezență constantă în producții vestice, de la superproducții de cinema (*The White Countess, 47 Ronin*), în seriale de succes (*Lost* și *Westworld*) sau în francize blockbuster (Marvel și *John Wick*).

În *Shogun*, Sanada are dubla sarcină de actor și de producător. Acest din urmă rol el îl definește cu un cuvânt japonez, *shosa*, al cărui înțeles se străduie să îl traducă occidentalilor prin „un maestru al gesturilor”. În practică, asta înseamnă că Hiroyuki Sanada s-a străduit ca orice aspect din *Shogun* să fie autentic japonez, de la costume, la „cum să pășești, cum să te așezi, cum să ucizi”. Sanada explică în interviuri grija aceasta pentru autenticitate a miniseriei, chit că aceasta (spre deosebire de serialul clasic, filmat chiar în Japonia), a fost silită să reconstituie Japonia medievală pe platourile canadiene din Vancouver. „Am verificat fiecare costum, i-am învățat pe

actori cum să le poarte”, explică Sanada. „Chimonourile, de exemplu, au fost create de un designer francez, dar el nu știa cum să le îmbrace!” Aceeași grijă aproape maniacală pentru autenticitate a fost cuvântul de ordine pentru cele mai neașteptate elemente ale producției în sine, de la, de exemplu, 10.000 de țigle realizate în exact stilul perioadei istorice în care se desfășoară acțiunea, la 20 de diverse materiale textile diferite din care este realizată vesta lui Toranaga.

Din punctul de vedere al transpunerii cinematografice propriu-zice, una dintre puținele cronici publicate până acum sugerează termenul de „reimaginare”, ceea ce ar putea sugera că și *Shogun* a fost adaptat „pe gustul” unui „public de azi”, lucru ce rămâne de văzut.

Ce e sigur, din explicațiile realizatorilor și producătorilor, este că noul serial prezintă mult mai mult perspectiva personajelor japoneze, într-o măsură mai mare decât seria originală, centrată de Clavell mai mult pe felul în care personajul principal european percepe societatea japoneză. O altă cronică spune că, deși publicul modern s-ar aștepta la un soi de *Urzeala tronurilor* cu ninja, noul *Shogun* este mai degrabă apropiat de intrigile din *House of Cards*.

Dacă *Shogun* versiunea 2024 va fi sau nu o reușită, rămâne de văzut. Deocamdată și-a asigurat un spectator foarte interesat, pe interpretul original al pilotului John Blackthorne, Richard Chamberlain, astăzi în vârstă de 89 de ani, care s-a declarat în paginile revistei „TV Guide” nerăbdător să urmărească noua adaptare. **SDC**

Lene justificată

Tranziția de la bloc la curte poate fi stresantă. Pe lângă valurile de aer tare și curat care pot produce amețeli și adormire la opt seara, te trezești că ai o curte pe care trebuie să o administrezi, astfel încât să devină deopotrivă drăguță și productivă. Mama, care stă la bloc de o viață, dar are mereu un sfat bun pe vârful limbii, mi-a spus să mă uit la vecini și să fac ca ei. Eu,

fiu de inginer fiind, m-am uitat și am adaptat.

Mașina de tuns iarba am cumpărat-o în primul rând ca răzbanare pentru zgomotul produs de omoloagele de peste garduri. Zbârnâi tu, zbârnâi și eu. O iarbă tunsă periută este esențială pentru a da curții un aspect armonios și îngrijit, dar nu ține de foame. Terenul trebuia să producă, fiindcă nu degeaba vegetația de mii de ani și-a dat duhul formând stratul de cernoziom. Aici au locuit carpii, dacii noștri neînfrânți, e un fel de moștenire a pământului care te apasă de jos în sus. Ce mai au vecinii? Au meri, hai să plantăm meri.

Am luat puii din piața Nicolina, erau cei mai ieftini fiindcă vânzătorul nu putea garanta calitatea soiului, scria doar că sunt meri. Păice, carpii aveau jonathan sau star-kinson? Șaisprezece bețe dacice libere au înfrunzit și au început să întindă spre soare nenumărate degețele verzi.

Un fapt cu care nu am putut fi de acord este felul în care trebuie ciunțiți pomii fructiferi. Anual, spre a-i forța să dea producție maximă, sunt tăiați și mutilați sub limita orgoliului lor lemnos. În loc să-i lăsăm să devină copaci ai patriei, îi limităm la rangul de pomi. Dacă se poate numi așa, procedura

este o anuală castrare. Am lăsat natura să-și urmeze cursul și după aproximativ cinci ani merii mei formau o redutabilă mică pădure, un desiș de ramuri întrepărunse care nu-ți dădea nici o șansă să treci de el. Concluzia mea, deși neverificată de nici un istoric, este că astfel de formațiuni dendrologice au oprit legiunile romane din înaintarea spre inima meleagurilor carpilor. Îmi susțin afirmația prin faptul că de fiecare dată când mă apropii de merii mei, dacă nu aș ști că e implicată și adierea vântului, aș crede că primesc scatoalce de la grelele crengi, semn de reproș pentru amestecarea sângelui cu ADN latin. Sunt scatoalce care și zgârie, fiindcă nu am aplicat nici un tratament pentru prevenirea exfolierii scoarței.

BOBI

VOI N-ATI ÎNTREBAT, FĂRĂ ZAHĂR VĂ RĂSPUNDE

Lăsați pomii fructiferi să-și manifeste virilitatea. Nu le mai tăiați brațele și aripile. Urmaș de carp lângă urmaș de carp, concluzie lângă concluzie, nu vom avea nevoie de nici un istoric care să ne confirme ipoteza că dacii moldoveni nu mâncau mere. **SDC**

ISSN 1584-8272

